

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
Освітня програма 291.00.02 «Регіональні студії»**

**БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА
на тему:
ФРАНЦУЗЬКА ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ
ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗОВНІШНЬОГО ВПЛИВУ**

**Студентки 4 курсу
денної форми навчання
Жебрівської Катерини Андріївни**

**Науковий керівник:
доктор історичних наук, професор
Жалоба І. В.**

Київ – 2025

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ	7
1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження	7
1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження	11
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ	18
2.1. Історичні передумови становлення публічної дипломатії Франції	18
2.2. Ключові напрямки сучасної французької публічної дипломатії	37
2.3. Основні інструменти здійснення публічної дипломатії Франції	48
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ФРАНЦІЇ	65
3.1. Культурно-освітній компонент як ключовий елемент французької публічної дипломатії	65
3.2. Інституції, що реалізують публічну дипломатію Франції на міжнародній арені	73
3.3. Вплив французької публічної дипломатії на динаміку сучасних міжнародних відносин	78
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	92

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄФР – Європейський Фонд Розвитку

ЗМІ – Засоби Масової Інформації

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

AFP – Agence France-Presse (Французьке агентство друку)

CFSI – Comité français du sport international (Французький комітет міжнародного спорту)

CNOSF – Comité national olympique et sportif français (Французький національний олімпійський і спортивний комітет)

CNRS – Centre national de la recherche scientifique (Національний центр наукових досліджень Франції)

ISI – Initiative de solidarité internationale (Ініціатива міжнародної солідарності)

MEAE – Ministère des Affaires étrangères et européennes (Міністерство Європи та закордонних справ)

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У XX столітті на зміну концепції «жорсткої сили» приходить концепція «м'якої», де в умовах глобалізації культурні та інформаційні інструменти стають основою для розвитку сучасних міжнародних відносин. Сьогодні одним із необхідних засобів ведення зовнішньої політики та підтримки позитивного іміджу визначається публічна дипломатія. Розвиток цифрових технологій, глобалізація, активне використання соціальних мереж, віртуалізація світу через Covid-19 – це все формує нові виклики для публічної дипломатії.

Актуальність насамперед полягає у тому, що дослідження французького досвіду дає зрозуміти чому різнобічна публічна дипломатія є запорукою довготривалого впливу на іноземну аудиторію. Франція, як один із ключових лідерів на світовій арені, стабільно займає високі позиції: держава очолює численні глобальні індекси Soft Power, володіє п'ятою за величиною дипломатичною мережею у світі та слугує прикладом для багатьох країн завдяки своїй цілісній інституційній моделі публічної дипломатії.

Потенціал французького впливу є різностороннім й містить у собі поєднання новітніх цифрових платформ, розгалужену інституційну мережу, мистецтво, спорт, науку, туризм. Так, французька кухня визнана ЮНЕСКО нематеріальною культурною спадщиною, а Лувр залишається найбільш відвідуваним музеєм у світі. Міжнародна привабливість Франції відзначається такими подіями, як Каннський кінофестиваль та Тур де Франс, які транслюються по всьому світу. Зокрема виникнення пожежі в Нотр-Дамі продемонструвало широке занепокоєння світової громадськості, так на сайті уряду Франції було оголошено про збір коштів на відновлення собору, що свідчить про ефективність французької публічної дипломатії.

Концепція публічної дипломатії також є актуальною для України. Адже від 2014 року наша держава жила в умовах гібридної, а з 2022 р. – повномасштабної війни, де інформаційні ресурси є такими ж важливими, як і військові. Як визначила «Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021–2025» однією із

загроз є «дезінформаційні атаки та гібридні форми війни з боку російської федерації»¹. Так, просування власного наративу про російсько-українську війну, утримання уваги міжнародної спільноти до гуманітарних наслідків конфлікту – усе це залежить від ефективності української публічної дипломатії. Отже, вивчення досвіду Франції є не тільки академічно вагомим, а й хорошим прикладом для формування дієвої української моделі «публічної дипломатії».

Об’єктом дослідження є публічна дипломатія Французької Республіки як складова її зовнішньої політики.

Предметом дослідження є напрями, інституції та застосування Францією інструментів публічної дипломатії.

Мета дипломної роботи полягає у комплексному аналізі публічної дипломатії Франції як інструменту «м’якого» впливу на міжнародній арені.

Відповідно до поставленої мети дослідження виділено наступні дослідницькі **завдання**:

- 1) проаналізувати стан наукової розробки проблеми, охарактеризувати використані джерела та методологію дослідження;
- 2) дослідити засади та еволюцію таких концепцій як «публічна дипломатія» та «м’яка сила» в контексті міжнародних відносин;
- 3) розглянути історичні передумови та основні етапи формування публічної дипломатії Франції;
- 4) проаналізувати вектори та вивчити основні інструменти публічної дипломатії Франції;
- 5) дослідити роль та ефективність Institut française, Alliance française та Campus France у реалізації «публічної дипломатії» та її подальші перспективи.

Практичне значення дослідження полягає в цінності для розробки стратегії публічної дипломатії в інших країнах, зокрема в Україні. Результати дослідження можуть бути використані у різних сферах дипломатії, а особливо в культурній та освітній.

¹Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025. Київ : МЗС України. 17 с. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегія/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 13.05.2025).

Теоретичне значення дослідження характеризується поглибленим розумінням концепції «м'якої сили» та публічної дипломатії, зокрема в контексті французької зовнішньої політики. Еволюція публічної дипломатії Франції розширює наукове уявлення про використання культурних, освітніх та інших інструментів дипломатії.

Апробація. Матеріали дослідження було представлено 2 травня 2025 р. у секції «Міжнародні відносини» у рамках теми «Поняття публічна дипломатія: походження терміна, його історичний розвиток у Франції» на конференції «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації» і опісля опубліковано у збірнику «Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації»².

Матеріали дослідження також були представлені 2 травня 2025 р. на VIII International Scientific and Theoretical Conference «Science of XXI century: development, main theories and achievements»³ у секції «International Relations» з темою «Сучасні вектори публічної дипломатії Франції»

Структура роботи. Робота складається зі вступу та 3 розділів, які поділені на підрозділи, висновки, список використаних джерел та літератури. Список використаних джерел і літератури складає 120 найменувань. Загальний обсяг роботи становить 103 сторінок.

²Жебрівська К. Поняття публічна дипломатія: походження терміна, його історичний розвиток у Франції. *Розвиток суспільства та науки в умовах цифрової трансформації*. Кривий Ріг. 2 травня 2025 р. Вінниця: ГО «Молодіжна наукова ліга», 2025. С. 55-58. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/issue/view/inter-02.05.2025> (дата звернення: 06.06.2025).

³Жебрівська К. Сучасні вектори публічної дипломатії Франції. *Science of XXI century: development, main theories and achievements*. Гаага. 2 травня 2025 р. Гаага: International Center of Scientific Research, 2025. С. 52-55. URL: <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/02.05.2025> (дата звернення: 06.06.2025).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Стан наукової розробки проблеми та джерельна база дослідження

Питання ведення публічної дипломатії набуває дедалі більшої актуальності серед науковців в умовах глобалізації та появи сучасних інформаційних інструментів у зовнішній політиці країн. Проте наукові дослідження публічної дипломатії продовжують стикатися з низкою викликів. Через різномайття практик, які держави застосовують для публічної дипломатії та різноманітність наукових підходів, не існує наукового консенсусу щодо визначення публічної дипломатії⁴.

Дослідження базується на аналізі наукових монографій, а також працях як зарубіжних, так і українських вчених. Зокрема було досліджено наукові статті, опубліковані англomовними, франкомовними та україномовними авторами. Загалом використану у дослідженні літературу можна поділити на такі групи:

1. Дослідження українських і зарубіжних вчених, які проаналізували розвиток поняття «м'якої сили».

До кола українських науковців, що займалися дослідженням «м'якої сили» належать роботи Авдеєвої М.А.⁵, Висоцького О.Ю.⁶ та Жмури О.⁷ Авдеєва у своїй статті «М'яка сила та її ресурси у зовнішній політиці держави» детально аналізувала ресурси м'якої сили, такі як дипломатичні, культурні та інформаційні інструменти. Ця праця є корисною, оскільки вона надає теоретичну базу для розуміння «м'якої сили» як інструменту публічної дипломатії, що активно використовується Францією. Дослідження Висоцького О. Ю. є важливим, адже автор виокремив як саме Франція використовує свої ресурси для

⁴Snow N. Public Diplomacy : Oxford Research Encyclopedia of International Relations. Oxford University Press, 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/343413437_Public_Diplomacy (дата звернення: 08.05.2025).

⁵Авдеєва М. А. «М'яка сила» та її ресурси у зовнішній політиці держави. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Питання політології. 2011. №984. С.214-222

⁶Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Дніпро : СПД «Охотнік», 2020. 56 с.

⁷Жмура О. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики Франції. Травневі студії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 23 квіт. 2021 р. С. 108–111.

впливу на міжнародну арену, зокрема праця є важливою для розуміння механізмів публічної дипломатії крізь концепцію «м'якої сили». Жмура О. у своїй праці зосередилась на тому як культурні ініціативи та міжнародна співпраця Франції впливає на її позитивний імідж.

Луценко А. В. та Піскорська Г. А. у своїй монографії «М'яка сила в сучасній геополітиці»⁸ здійснили дослідження “м'якої сили” в умовах трансформації системи міжнародних відносин. Було досліджено як нові загрози та виклики спричиняють перехід до більш м'яких інструментів впливу, ця монографія є важливою роботою для дослідження використання “м'якої сили” у сучасному світі.

Серед зарубіжних вчених основоположною працею щодо виділення поняття «м'яка сила» є праця Дж. Найя⁹. Вчений визначив м'яку силу як здатність держави впливати на інші через свою привабливість, а не через примус. Такий підхід до ведення зовнішньої політики зберігає свою актуальність до сьогодні, адже він вирішує глобальні проблеми через мирні методи впливу.

2. Дослідження українських і зарубіжних вчених, які проаналізували розвиток поняття публічної дипломатії

Серед українських науковців, що займалися дослідженням публічної дипломатії є Руднева В.¹⁰, Опанасюк О. І.¹¹ та Белей С. І.¹² Завдяки цим працям було проаналізовано застосування інструментів публічної дипломатії, що допомагає державам формувати позитивний імідж, які особливості її реалізації та також процес встановлення міжнародного діалогу. Хоч Франція і не є основним об'єктом дослідження у роботі Белея С. І, його порівняння Франції з

⁸Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці : монографія. Київ : Центр вільн. преси, 2011. 147 с.

⁹Nye J. S. Soft power: The means to success in world politics. New York : Public Affairs, 2004. 191 р.

¹⁰Руднева В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. № 1. С. 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_18 (дата звернення: 13.05.2025).

¹¹Опанасюк О. І. Особливості сучасної публічної дипломатії. Гілея. 2017. Вип. 117. № 2. С. 238–243.

¹²Белей С. І. Публічна дипломатія держав середньої сили в сучасних міжнародних відносинах: досвід Канади та Нідерландів. Наукові праці. Політологія. 2012. Т. 197, Вип. 185. С. 72-77

Канадою та Нідерландами, допомагає краще зрозуміти роль французької публічної дипломатії. Автор зазначив, що завдяки своїй історії та міжнародним інституціям, Франція має сильну позицію на міжнародній арені.

Ненсі Сноу у своїй роботі «Public Diplomacy»¹³ визначає концепцію публічної дипломатії як важливий компонент політики, який містить у собі діяльність держави й недержавних акторів для взаємодії з іноземною аудиторією для підтримки зовнішньополітичних цілей. Ця праця є корисною, адже автор зазначила сучасні критичні аспекти публічної дипломатії: важливість ведення культурної дипломатії як основу публічної та роль соціальних мереж і цифрових платформ.

3. Дослідження українських і зарубіжних вчених, які проаналізували розвиток французької культурної дипломатії.

Еволюція французької культурної дипломатії та дослідження її історичних коренів було досліджено у роботі Ф. Лейна¹⁴. У своїй роботі автор простежує роль французької дипломатії в просуванні своєї культури на глобальному рівні завдяки освітнім обмінам та франкофонії. Аналіз цього вченого є важливим для дослідження, адже він надає історичний контекст культурної дипломатії, що міцно пов'язано з поняттями м'якої сили та публічної дипломатії.

Стаття Жана-Мішеля Джіана¹⁵ висвітлює труднощі, з якими стикається французька культурна дипломатія, зокрема зростання міжнародної конкуренції, що спонукає Францію адаптувати свою модель ведення політики до нових реалій. Інша стаття, автором якої є Х. Кім¹⁶, висвітлює теоретичне поєднання публічної та культурної дипломатії. Дослідження цього автора допомагає

¹³Snow N. Public Diplomacy : Oxford Research Encyclopedia of International Relations. Oxford University Press, 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/343413437_Public_Diplomacy (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁴Lane P. French Scientific and Cultural Diplomacy. Liverpool University Press, 2016. 153 p. URL: <https://normandie-univ.hal.science/hal-02383827/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁵Djian J. La diplomatie culturelle de la France à vau-l'eau. Le Monde Diplomatique. 2004. No. 603. P. 28. URL: <http://www.monde-diplomatique.fr/2004/06/DJIAN/11263> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁶Kim H. Bridging the Theoretical Gap between Public Diplomacy and Cultural Diplomacy. The Korean Journal of International Studies. 2017. Vol. 15, no. 2. P. 293–326. URL: <https://doi.org/10.14731/kjis.2017.08.15.2.293> (дата звернення: 08.05.2025).

глибше зрозуміти як культурна дипломатія може бути інтегрована в загальні стратегії публічної дипломатії.

В ході написання роботи було проаналізовано джерельну базу дослідження, яка включає велику кількість документів. Загалом джерельну базу дослідження можна поділити на наступні групи.

До *першої групи* входять офіційні документи глав держав, урядів та організацій (Конституція Французької Республіки 1791¹⁷ та 1958¹⁸ років, Декларація прав людини й громадянина 1789 року¹⁹, Декрет про організацію міністерства, відповідального за справи культури 1959 року²⁰, Закон щодо зовнішньої діяльності держави 2010 року²¹).

До *другої групи* джерел входять офіційні виступи, заяви, доповіді чи промови державних діячів (заява колишнього президента Франції Ф. Олланда під час 67-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН²², заява міністра Європи та закордонних справ Жан-Ів Ле Дріана на конференції послів 29 серпня 2019 року²³).

До *третьої групи* джерел входять матеріали з офіційних сайтів посольств, міністерств та організацій. Основними прикладами можуть слугувати сайт

¹⁷La Constitution du 3 septembre 1791 : Constitution du 03.09.1791. URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/la-constitution-du-3-septembre-1791> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁸Constitution de la République française. Assemblée nationale. Les députés, le vote de la loi, le Parlement français. URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/divers/texte_reference/01_constitution (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁹La déclaration des droits de l'homme et du citoyen : Déclaration du 26.08.1789. URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/la-declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen> (дата звернення: 10.06.2025).

²⁰Organisation du ministère chargé des affaires culturelles (M. Malraux) : Décret of 24.07.1959 no. n°59-889. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000299564> (дата звернення: 10.06.2025).

²¹Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat : Loi du 27.07.2010 no. n° 2010-873. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022521532/2020-11-26/> (дата звернення: 10.06.2025).

²²25 September 2012 - 67th United Nations General Assembly - Speech by Mr François Hollande, President of the French Republic. *France ONU*. URL: <https://onu.delegfrance.org/25-September-2012-67th-United> (date of access: 08.05.2025)

²³Conférence des ambassadeurs et des ambassadrices - Discours de clôture de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères. Direction de la Communication et de la Presse. 39 p. URL: <https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/FranceDiplomatie/PDF/bafr2019-08-29.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).

Міністерства закордонних справ Франції, що висвітлює ключові вектори зовнішньої політики держави, її ініціативи та інструменти. Наступними є сайти Institut Française, Campus France та Alliance Française, які є основними інституціями та інструментами публічної дипломатії у сфері освіти.

Отже, було здійснено детальний аналіз наукових праць як українських, так і зарубіжних вчених, що висвітлюють ключові аспекти розвитку досліджуваних понять. Праці авторів таких як Д. Най, Н. Сноу, Ф. Лейн та інші допомогли повною мірою дослідити поставлені завдання, а джерельна база дослідження дозволила глибше зрозуміти специфіку та важливість публічної дипломатії Франції в умовах сучасних міжнародних відносин.

1.2. Понятійно-категоріальний апарат та методи дослідження

У межах дослідження ключовими поняттями будуть слугувати «м'яка сила», «культурна дипломатія» та «публічна дипломатія».

Для будь-якої країни одним зі стратегічних напрямків ведення політики є підтримка позитивного іміджу держави. Саме тому поняття публічної дипломатії набуває широкого резонансу серед науковців та політичних діячів. Публічна дипломатія відрізняється від традиційної тим, що вона має справу не лише з урядами, але й з неурядовими особами та організаціями. Однак, не існує єдиного терміну, який би чітко окреслив поняття публічної дипломатії, проте безліч дослідників аналізували її механізми. Публічна дипломатія разом із її інструментами налагоджує міжнародну комунікацію, впливає на цільову аудиторію та формує позитивну думку про державу.

Термін «публічна дипломатія» вперше був використаний 1856 року в статті, яка була опублікована в лондонській газеті “Times” і був визначений більше як коректність публічних висловлювань. Пізніше 1871 року цей же термін було вжито в американському виданні “The New York Times” та мало на меті позначити відкриту дипломатію. Саме у значенні “відкрита дипломатія” термін набув широкого вживання і був актуальним аж до Другої світової війни. Зокрема, прагнення до відкритої дипломатії було задекларовано в «14 пунктах»»

президента США Вудро Вільсона²⁴. Хоч поняття «відкрита дипломатія» та «публічна дипломатія» мають спільні риси, однак не є ідентичними.

Сучасності термін почав набувати у XX столітті на території США, публічну дипломатію почекали окреслювати як «четвертий вимір зовнішньої політики» або ж «новою дипломатією». Нарешті, 1965 року, коли Едмунд Гулліон, декан Школи з міжнародних відносин університету Тафта, заснував Центр публічної дипломатії імені Е. Р. Мерроу, він сформував класичне пояснення «публічної дипломатії». Гулліон зазначив, що «публічна дипломатія впливає на ставлення зарубіжної цільової аудиторії до зовнішньої політики; вона вирощує громадську думку в інших країнах; встановлює комунікацію між дипломатами й журналістами; формує міжкультурну комунікацію»²⁵. Фактично, це означало також залучення іноземного товариства через інформаційні програми та програми обмінів, вплив на громадську думку інших країн завдяки телебаченню, радіо, культурним обмінам. Так, публічну дипломатію почали сприймати як інформаційну діяльність США, яка мала на меті таке ж завдання як і програми культурно-освітнього аспекту, а саме налагодження міцних двосторонніх зв'язків та поширення позитивного іміджу держави.

Завдяки Гулліону, вивчення публічної дипломатії привернуло значну увагу, і її почали активно досліджувати й інші науковці. Зокрема дипломат Ханс Тач визначив цей термін як «процес спілкування уряду з іноземною аудиторією, мета якого полягає у тому, щоб іноземна громадськість мала уявлення про ідеали, інституції влади, культуру, а також національні цілі та сучасну політику певної нації»²⁶.

Американські аналітики схильні до думки, що публічна дипломатія спрямована на просування національних інтересів і національної безпеки США. Це досягається шляхом розуміння, інформування та впливу на іноземну

²⁴Опанасюк О. І. Особливості сучасної публічної дипломатії. Гілея. 2017. Вип. 117. № 2. С. 238–243.

²⁵Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Дніпро : СПД «Охотнік», 2020. 56 с.

²⁶Павлюх М. В., Кушней С. Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. Політичне життя. 2022. № 4. С. 122–127.

аудиторію, а також розширення діалогу з іншими націями²⁷. У своїй же роботі, С. Белей зазначив, що публічна дипломатія є превентивним механізмом у зовнішній політиці держав, а також окреслив цільову аудиторію публічної дипломатії: уряди зарубіжних країн, еліта, широке коло громадськості, представники ЗМІ, культури, мистецтва й академічне середовище²⁸.

На початку 2000-х відомий американський спеціаліст з міжнародних відносин, професор Гарвардського університету Джозеф Най дав своє визначення терміну. Вчений відзначив, що публічна дипломатія — це засіб просування та реалізації м'якої влади держави. М'яка сила визначається як здатність держави досягти бажаних результатів через мирні засоби, такі як культура та цінності, що зовсім відрізняється від жорсткої сили в дипломатії, а саме примусові дії, такі як війська та санкції²⁹.

На думку Ная, існує три джерела «м'якої влади»: 1) цінності внутрішньої політики та соціального порядку; 2) культура країни; 3) зовнішня політика. Так, публічна дипломатія просуває ці джерела завдяки певним методам. Перший метод полягає у щоденній комунікації з іноземною аудиторією з метою роз'яснення щодо позиції її зовнішньої політики, другий передбачає проведення ініціатив щодо популяризації іміджу держави та останній — це проєкти, що мають на меті формування рівних відносин між країнами³⁰. Можна проаналізувати, що «м'яка сила» є певною стратегією, а публічна дипломатія її механізмом.

Вже 1999 року в Держдепартаменті США було створено Секретаріат з питань публічної дипломатії та зв'язків з громадськістю³¹ — перше офіційне втілення публічної дипломатії як інструменту м'якої сили. Протягом XX століття публічна дипломатія стала загальноприйнятою стратегією зовнішньої політики,

²⁷About U.S. Public Diplomacy « Public Diplomacy Association of America. Public Diplomacy Association of America. URL: https://pdaa-online.org/?page_id=6 (дата звернення: 08.05.2025).

²⁸Белей С. І. Публічна дипломатія держав середньої сили в сучасних міжнародних відносинах: досвід Канади та Нідерландів. Наукові праці. Політологія. 2012. Т. 197, Вип. 185. С. 72-77

²⁹Висоцький О.Ю. Публічна... Там само

³⁰Nye J. S. Soft power: The means to success in world politics. New York : Public Affairs, 2004. 191 р.

³¹Висоцький О.Ю. Публічна... Там само

у багатьох країнах починають створюватись інформаційні центри при посольствах, відділи комунікацій та зв'язків з громадськістю і департаменти публічної та культурної дипломатії при міністерствах.

У Франції м'яка сила є важливим компонентом її зовнішньої політики. Реалізація та становлення цього терміну було закріплено за «Білою книгою про європейську і зовнішню політику Франції з 2008 по 2020 рік», концепцію було названо як «дипломатія впливу». Серед інструментів м'якої сили, які застосовує Франція, виступає й публічна дипломатія. Вона охоплює такі напрями як культура, спорт, мистецтво, туризм, цифрові технології та інші³².

Термін «культурна дипломатія» є рядом дій, які використовуються для обміну ідеями, цінностями, традиціями та іншими аспектами культури, маючи на меті покращення міжкультурного взаєморозуміння та співпраці³³. Історики продовжують дискутувати про схожість термінів публічна дипломатія та культурна дипломатія. Однак публічна та культурна дипломатія не є тотожними, оскільки публічна дипломатія є засобом реалізації м'якої сили, яка охоплює не лише культурні обміни, але й інші інструменти, такі як радіо, фільми, телебачення, тоді як культурна дипломатія є одним із напрямів публічної дипломатії й має вузький фокус³⁴. Таким чином, термін «публічна дипломатія» є широким державним механізмом, спрямованим на втілення зовнішньої політики країни та включає такі методи: інформаційні проєкти, освітні та культурні обміни й проєкти в соціальних мережах.

Було проаналізовано також одну із робіт американського вченого Ніколаса Кулла, який надав нове визначення досліджуваного терміну. Він вказав, що публічна дипломатія має два компоненти — інформаційні кампанії, культурні обміни (*advocacy*) та міжнародне мовлення, моніторинг іноземної громадської думки (*listening*). Так, держава має вивчати оцінки та думки іноземної аудиторії,

³²Опанасюк О. І. Особливості... Там само

³³Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці : монографія. Київ : Центр вільн. преси, 2011. 147 с.

³⁴Kim H. Bridging the Theoretical Gap between Public Diplomacy and Cultural Diplomacy. The Korean Journal of International Studies. 2017. Vol. 15, no. 2. P. 293–326. URL: <https://doi.org/10.14731/kjis.2017.08.15.2.293> (дата звернення: 08.05.2025).

тобто «вслухатися», після чого відбувається відповідь через інформаційні кампанії для корекції або ж підтримки іміджу³⁵.

Отже, сьогодні жодна велика держава не веде зовнішню політику без застосування публічної дипломатії у якості м'якої сили, все більше країн починають усвідомлювати глобальне значення публічної дипломатії та створюють стратегії при міністерствах. Було визначено, що задля створення позитивного іміджу країни, інформування міжнародної спільноти та підтримки комунікації, публічна дипломатія використовує інформаційну і культурно-освітню сфери діяльності.

Для ефективного виконання поставлених завдань дослідження було використано комплекс різноманітних наукових методів. Так, було залучено наступні загальнонаукові методи: аналіз і синтез, узагальнення, порівняння, системний, інституційний, історичний та контент-аналіз.

За допомогою аналізу та синтезу було охарактеризовано політику м'якої сили Французької Республіки, було проведено аналіз нормативно-правових актів, векторів публічної дипломатії Франції, інструментів, що її виконують, це допомогло об'єднати отримані фрагменти у цілісне уявлення про концепцію публічної дипломатії країни на сучасній міжнародній арені.

Порівняльний аналіз – це універсальний інструмент, за допомогою якого було виконано дослідження спираючись на аналітичні та статистичні дані, порівняння теми дослідження з різних джерел. Зокрема застосування цього методу допомогло висвітлити відмінності між «публічною дипломатією» та «культурною дипломатією». Також порівняння допомогло співвіднести динаміку французької м'якої сили з позиціями США та Великої Британії у глобальних рейтингах, таких як Soft Power 30.

Історичний метод заснований на дослідженні виникнення, формування та розвитку об'єктів у хронологічній послідовності. Метод допоміг простежити генезу французької публічної дипломатії, що набула вагомого значення в

³⁵Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles : Figueroa Press, 2009. 62 p.

«дипломатії впливу» країни. Так, історичний зріз надав можливість виявити суть і особливості історичних аспектів переосмислення публічної дипломатії Франції.

Окрема увага приділена інституційному методу, що допоміг простежити еволюцію ключових установ з організації роботи публічної дипломатії держави. Завдяки методу було прослідковано формування Institut français, інтеграції понад вісімсот відділень Alliance Française, створення Campus France як інструмента освітньої дипломатії та інших. Інституційний аналіз показав як саме реформи структури управління підвищили ефективність координації програм м'якої сили на широку міжнародну спільноту та продовжують підтримувати імідж Франції на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин.

Метод контент-аналізу дав змогу опрацювати значну кількість закордонних дослідницьких робіт щодо поняття публічної дипломатії у Франції, було проаналізовано низку офіційних промов, зокрема Е. Макрона та Жан-Ів Ле Дріана. За допомогою даного методу було також простежено введення нових інструментів публічної дипломатії, таких як соціальні мережі, офіційні акаунти представників влади, вебсайт, які формують діалог з іноземною аудиторією.

За допомогою системного методу, було розглянуто публічну дипломатію як систему, де її інструменти (Міністерство Європи та закордонних справ, Institut français, Alliance Française, France Médias Monde тощо) взаємодіють і підсилюють одне одного, формуючи одну систему впливу. Метод узагальнення містить в собі перехід від менш загальних до більш загальних знань, так після опрацювання понад 80 джерел, узагальнення забезпечило цілісність аргументації у висновках роботи.

Отже, у дослідженні було використано методологічний комплекс, що забезпечив логічно послідовне дослідження публічної дипломатії Франції, а також допоміг у реалізації поставлених мети та завдань роботи. У результаті гармонійне використання цих методів не тільки створило умови для достовірності результатів, а й дозволило дійти до висновків щодо ролі публічної дипломатії у сучасних міжнародних відносинах. Також були окреслені основні

терміни, які стосуються теоретичних аспектів і мають глобальне значення за своєю сутністю.

РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

2.1. Історичні передумови становлення публічної дипломатії Франції

Франція традиційно вважається країною, яка не тільки стоїть у джерел класичної дипломатії, а також країною, яка уміло протистоїть будь-яким викликам у реалізації публічної дипломатії. Її публічна дипломатія обумовлюється концепцією месіанства, згідно з якою країна вже протягом століть має позитивну репутацію, яка виникає завдяки відданим зусиллям французьких дипломатів, представників влади й громадян, які щиро розуміють цінність своєї культурної спадщини. Вони використовують найкращі зразки національної культури для заохочення за кордоном, просувають французьке мистецтво, кіно, музику, розвивають важливі сфери: торгівля, політика, двосторонні та багатосторонні відносини. Крім того, країна виступає провідником універсальних ідеалів свободи, демократії та гуманізму. Все це становить Францію як лідерку у сфері “м’якої сили” серед інших держав. Держава обіймає високі позиції в таких рейтингах, як Soft Power 30(1-е місце)³⁶ та Brand Finance Global Soft Power Index(6-е місце)³⁷

Сьогодні публічна дипломатія є досить сучасною та розвиненою гілкою ведення дипломатичних відносин, адже вона націлена на покращення відносин між державами та суспільством. Цей напрям ведення зовнішньої політики здатний спонукати інших діяти у власних інтересах або утримуватися від дій, що їм суперечать, завдяки своїй привабливості, сильним сторонам та позитивному іміджу.³⁸ Аналізуючи інформатизацію нашого суспільства, Франція оцінює вагомість інформаційного впливу на імідж країни, тож вдало адаптується для його підтримки на міжнародній арені. Проте, щоб зрозуміти “тріумф”

³⁶The Soft Power 30. URL: <https://softpower30.com/> (дата звернення: 08.05.2025).

³⁷Global Soft Power Index 2022: USA bounces back better to top of nation brand ranking | Press Release | Brand Finance. Brand Finance. URL: <https://brandfinance.com/press-releases/global-soft-power-index-2022-usa-bounces-back-better-to-top-of-nation-brand-ranking> (дата звернення: 08.05.2025).

³⁸Опанасюк О. І. Особливості сучасної публічної дипломатії. Гілея. 2017. Вип. 117. № 2. С. 238–243.

французької публічної дипломатії, варто проаналізувати походження та власне становлення цього інституту, а також зрозуміти напрями «м'якої» французької політики.

Нерозривний зв'язок між французькою культурою та дипломатією є тривіальним фактом. У XVI столітті виникла необхідність захисту християн у межах Османської імперії. У результаті, король Франциск I уклав договір із Сулейманом Величним 1535 року, згідно з яким султан гарантував захист християн. З цього випливає, що цей договір не тільки став першим реальним свідченням «культурної дипломатії» Франції, а також вплинув на розповсюдження всього французького на Близькому Сході³⁹

Дослідження показує, що починаючи з XVII та до сьогодення, Франція впроваджувала різну варіацію інструментів та інститутів для посилення глобальної присутності. Коріння французької публічної дипломатії ідентифікується ще за часів правління Людовика XIV, також відомого як «король-сонце», коли Франція стала культурним гегемоном Європи та почала систематично просувати власну мову та культуру у зовнішній політиці. За підтримки королівського двору, стався розквіт літератури і театру. Письменники, драматурги почали змагатися у створенні журналів, гуртків та шкіл, яскравим прикладом цього є le Collège de France à Berlin у Берліні, який був відкритий 1689 року⁴⁰.

Саме у цей період французька мова набула значення «мова дипломатії», зокрема 1678 року Неймегенський договір був написаний як латиною, так і французькою мовою. 1784 року Антуан де Рівароль, відповідаючи на конкурс «Що робить французьку мову універсальною мовою Європи?», який був організований Берлінською академією, писав про її універсальність, визнання

³⁹Roche F., Pigniau B. *Histoires de diplomatie culturelle des origines à 1995*. Paris : La Documentation française, 1995. 295 p.

⁴⁰L'histoire du « Collège français » - Lycée Français de Berlin. Französisches Gymnasium Berlin - Französisches Gymnasium. URL: <https://www.fg-berlin.eu/L-histoire-du-College-francais> (дата звернення: 08.05.2025).

любові та довіри до мови Декарта та Мольєра⁴¹. Оцінка цього процесу дозволяє стверджувати, що французька мова стала стандартом для офіційної комунікації серед європейської дипломатії та аристократії, адже саме королівський двір став первинним сховищем, де розповсюджувалась культура.

Варто зазначити, що у XVII ст. було встановлено засади політичної відповідальності представників влади у сфері мистецтва та творчості. Концепція співробітництва між урядом та творчою інтелігенцією втілювалась завдяки заснуванню кардиналом Рішельє *Académie française* 1635 року. Таким чином, ця подія стала першим інституційним вираженням. Французька академія насамперед була створена для регулювання та стандартизації французької мови. Сингулярність полягала в тому, щоб підвищити її престиж, а також сприяти прийняттю французької мови як *lingua franca* європейської дипломатії⁴².

Французька академія дійсно мала вагомий вплив на формування позитивного іміджу французької мови. Як вже згадувалось раніше, культура не могла існувати окремо від дипломатії у французькому розумінні. Завдяки Рішельє та Мазаріні відбулось призначення літературних академіків послами, тож у період з XVI по XVIII століття вчені та митці, які перебували при європейських дворах, засвідчували престиж французької присутності. Як підкреслює, академік і дипломат, Жан-Франсуа де Раймон, культурне підґрунтя було необхідним для дипломатичної професії:

«Отже, шведська королева Христина, яка прагнула перетворити Стокгольм на нові Афіни, запрошувала до свого двору, де розмовляли французькою, художників, медалістів, поетів, науковців, перш ніж сама почала писати політичні та філософські роздуми французькою мовою. В останній третині вісімнадцятого століття молодий Густав III Шведський, який листувався з Людовиком XVI, встановив у Стокгольмі пам'ятник на честь

⁴¹Moreau Defarges P. La culture française dans le monde. La France dans le monde au XXe siècle. Hachette Education. 1994. С. 71–93. URL: <https://shs.cairn.info/la-france-dans-le-monde--9782010211911-page-71?lang=fr> (дата звернення: 09.05.2025).

⁴²Chaubet F., Faucher C., Martin L. Histoire(s) de la diplomatie culturelle française : du rayonnement à l'influence. Toulouse : Éditions de l'Attribut, 2024. 620 p. URL: <https://doi.org/10.3917/attri.chaub.2024.01> (дата звернення: 08.05.2025).

Декарта, якого д'Аламбер уявляв собі на зустрічі з королевою Христиною на Єлисейських полях, тоді як Вольтер вихваляв королеву Луїзу-Ульріку, матір цього молодого принца, яка шанувала французьку мову».⁴³

Під час епохи Просвітництва французька інтелігенція відігравала, як ніколи, важливу, хоч і амбівалентну роль у дипломатії. Знання та діяльність численних інженерів, науковців, художників, архітекторів використовувались французьким урядом для здійснення дипломатичних місій.⁴⁴ Прикладом можуть слугувати такі постаті, як Дідро при дворі Катерини II у 1773–1775 рр., Вольтер при пруському дворі, Бомарше в Лондоні, щоб спостерігати за реакцією більшості на події в Америці, Жан-Жак Руссо, як секретар посольства у Венеції та кардинал де Берніс у Римі. Таким чином, це все ще більш закріпило французьку мову, як дипломатичну мову Європи, а також створило саму культурну та наукову діяльність Франції по всьому світу.

Останні роки XVIII століття держава, що формувала культурний ландшафт світу, пережила епоху значних трансформацій систем. Головними рушійними силами цих змін стали Французька революція та період правління Наполеона Бонапарта. Французька революція не лише призвела до повалення режиму абсолютної монархії та проголосила Французьку Республіку, окрім того, подарувала світу загальновідомий національний девіз країни «Liberté, Égalité, Fraternité»⁴⁵, що у перекладі «Свобода, Рівність, Братерство». Це гасло, яке французи використовують й сьогодні, як національний символ.

Як відмітив французький дипломат Альбер Салон, революція намагалась «націоналізувати» культуру, впроваджуючи республіканські цінності, новітній погляд на мову та культуру, що відтепер підпорядковувались національним інтересам:

⁴³Raymond J.-F. d. L'Action culturelle extérieure de la France. La Documentation française, 2000. 136 p. URL: <https://www.decitre.fr/livres/l-action-culturelle-exterieure-de-la-france> (дата звернення: 08.05.2025).

⁴⁴Lane P. French Scientific and Cultural Diplomacy. Liverpool University Press, 2016. 153 p. URL: <https://normandie-univ.hal.science/hal-02383827/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁴⁵Liberté, Égalité, Fraternité. elysee.fr. URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/liberte-egalite-fraternite> (дата звернення: 08.05.2025).

«Протягом останнього десятиліття вісімнадцятого століття всі інтелектуальні, дипломатичні та військові сили об'єдналися для поширення нових ідей Революції. Цей євангелізм і відчуття місії відповідали волюнтаризму духу Просвітництва: це було прагнення до морального та інтелектуального вдосконалення людства. Ця віра в нескінченний прогрес знань, це сильне прагнення розвивати ідеї в кожній сфері належить до панівної філософії вісімнадцятого століття»⁴⁶.

Слід зазначити також фундаментальні документи XVIII століття, які мали свій резонанс під час революції. Наприклад, розмаїття революційних ідей та релевантних на сьогодні демократичних принципів, матиме розголос у такому документі, як «Декларація про прав людини і громадянина»⁴⁷, ухвалена 26 серпня 1789 року. Незабаром, а саме 3 вересня 1791 року, було прийнято і другий, не менш важливий крок, як «Конституція Французької Республіки»⁴⁸. Конституція стала першою в історії країни, гарантуючи «природні, рівні та невід'ємні права людей, свобода громадян, їх безпека та права вибору»⁴⁹.

Одним із ранніх прикладів поєднання культурної діяльності з політичним аспектом є Єгипетська кампанія Наполеона Бонапарта. Вона поєднувала у собі не тільки військові сили, а й безліч вчених, митців, науковців⁵⁰. Не дивлячись на те, що кампанія не принесла значних результатів, у Єгипті все ще залишався французький слід у вигляді інтелігенції, яка поширювала культуру. Пізніше там були створені французькі школи, а 1890 року заснована юридична школа Каїру⁵¹. Це значно поширило французький вплив на сферу єгипетської вищої освіти.

⁴⁶L' action culturelle de la France dans le monde. Paris : Fernand Nathan, 1983. 159 p. URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k33590029/f157.item> (дата звернення: 08.05.2025).

⁴⁷La déclaration des droits de l'homme et du citoyen : Déclaration du 26.08.1789. URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/la-declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen> (дата звернення: 10.06.2025).

⁴⁸La Constitution du 3 septembre 1791 : Constitution du 03.09.1791. URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/la-constitution-du-3-septembre-1791> (дата звернення: 08.05.2025).

⁴⁹Там само

⁵⁰Henry L. L' Expédition d'Égypte, 1798-1801. Paris, 1989. 519 p.

⁵¹Reid D. M. The Rise of Professions and Professional Organizations in Modern Egypt. Comparative Studies in Society and History. 1974. Vol. 16, no. 1. P. 24–57. URL: <https://doi.org/10.1017/s0010417500007349> (дата звернення: 08.05.2025).

XIX–XX століття характеризуються геополітичним протистоянням між такими державами як Франція, Велика Британія, Німеччина та США, адже Франція не була єдиною державою, яка усвідомлювала потенціал використання мови для посилення іміджу держави. Як згадували у своїй роботі Рош і Піньйо, американці намагалися нав'язати англійську як робочу мову в Міжнародному арбітражному суді в Гаазі, проте Делькассе, на той час міністр закордонних справ, зміг переконати визнати французьку як «універсальну мову права та дипломатії»⁵². Однак вже 1919 року Вудро Вільсон, під час підписання Версальського договору, ініціював викладення договору двома мовами – англійською та французькою.

Формальна інституціоналізація французької культурної дипломатії розпочалася наприкінці XIX. Месіаністична Франція розуміла, що міцніюча політико-економічна міць Британії та Німеччини може послабити її культурне лідерство у світі. Саме тому було вирішено шукати зовсім нові шляхи зміцнення існуючого впливу, а також розширення нового. Одним із таких кроків стало створення *Alliance Française* – першої офіційної інституції, присвячену культурній промоції закордоном. Заснована 1883 року, її місія полягала у поширенні французької мови за межами Франції та заохоченні будь-яких заходів, які могли б сприяти пізнанню та любові до Франції⁵³. Альянс відображав прагнення Франції зберегти свій глобальний статус на тлі зростаючої конкуренції.

Охарактеризувати значення *Alliance Française* можна так:

- створення школи французької мови по всьому світу;
- створення мережі інтелектуальних та мистецьких обмінів;
- становлення однієї із перших інституцій;
- підтримка франкомовних громад закордоном;
- організація культурних заходів.

⁵²Roche F., Pigniau B. *Histoires de diplomatie culturelle des origines à 1995*. Paris : La Documentation française, 1995. 295 p.

⁵³Historique Archives - Fondation des Alliances Françaises. *Fondation des Alliances Françaises*. URL: <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=538> (дата звернення: 08.05.2025).

Варто зазначити, що заснування першої інституції дало поштовх створенню й інших. Невдовзі після цього 1902 року було засновано *Mission Laïque Française*, яка відкрила низку шкіл⁵⁴: у Салоніках(1905), в Ефіопії(1908), Єгипті(1909). Також почалося заснування французьких інститутів закордоном. Першими зразки можуть слугувати: Флоренція(1907), французький дім при Колумбійському університеті (1913), франко-китайський університет у Шанхаї(1908). З метою координації роботи французьких шкіл та університетів закордоном, було вирішено створено низку інституцій при Міністерстві закордонних справ: *Bureau des écoles et ouvres françaises à l'étranger*(1909) та *Office national des universités et des écoles françaises*(1910).

Перша світова війна була каталізатором для визначення іміджу Франції, адже в цей період держава чітко окреслила свою культурну політику. Тому вже 1918 року завдяки Альфреду Корро, відомому піаністу, було створено *Service de décentralisation artistique*⁵⁵, що містила у собі дві мети: міжнародну інформацію про мистецтво та власне мистецьку діяльність. А у 1920, раніше згадана *Bureau des écoles et ouvres françaises à l'étranger*, була реформована у більш потужну інституцію, яка мала назву *Service des ouvres françaises à l'étranger*(SOFÉ)⁵⁶. SOFÉ містила у собі три відділи: вища освіта, мистецька діяльність та обміни у цих сферах. Зокрема, 1920 року аудитор бюджету в Палаті депутатів окреслював:

«Наша література і гуманітарні науки, наше мистецтво, наша індустріальна цивілізація, наші ідеї в усі часи мали сильну привабливість для іноземних народів. Наші університети, наші школи закордоном є справжніми центрами пропаганди на користь Франції. Вони є зброєю в руках нашої державної влади. Ось чому Міністерство закордонних справ і його агенти

⁵⁴Notre histoire - Mission laïque française. Mission laïque française. URL: <https://www.mlfmonde.org/qui-est-la-mission-laique-francaise/notre-histoire/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁵⁵Anselmini F. Encadrer la participation de la musique et des musiciens français à l'effort de guerre. Paris: Les Éditions du Conservatoire; Conservatoire de Paris (CNSMDP) ; Opéra-Comique ; Royal Northern College of Music (RNCM), 2021. URL: <https://www.conservatoiredeparis.fr/fr/>(дата звернення: 09.05.2025)

⁵⁶Marès A. Puissance et présence culturelle de la France : l'exemple du Service des Œuvres françaises à l'étranger dans les années 30. Relations internationales. 1983. № 33. P. 65-80. URL: <https://www.jstor.org/stable/45343935> (дата звернення: 09.05.2025).

закордоном повинні спрямовувати і контролювати ініціативи, надихати і сприяти поширенню французької думки і культури за будь-яку ціну, з переконанням, що це одна з найефективніших форм діяльності закордоном»⁵⁷.

Бюджет, виділений на культурну дипломатію того часу постійно варіювався. Наприклад, у період з 1929 по 1938 рік бюджет, який виділявся на культурний, мовний та гуманітарний аспекти, зріс від 16,1% до 20,4%. Рош і Піньйо підкреслювали, що:

«Географічне призначення коштів значно варіюється між 1919 і 1939 роками. На Сході пріоритетом є Сирія та Ліван. Частка Європи, доволі незначна до Першої світової війни, зростає приблизно до третини від загального обсягу асигнувань. ... Франція також розвивала свою мережу європейських інститутів: Барселона та Неаполь 1919 року, Загреб 1924 року, Амстердам 1933 року, Лісабон та Стокгольм 1937 року. Інші ізольовані ініціативи завершилися створенням інститутів за межами Європи: Кіото – Поль Клодель, тоді був послом в Японії – і Сантьяго, Чилі(1938)»⁵⁸.

Початок Другої світової війни занурив культурне життя Європи до стану хаосу та невизначеності. Однак тогочасна діяльність не обмежувалась лише військовою або дипломатичною. Як відомо, на чолі з генералом Шарлем де Голлем, Free France була створена як уряд в екзилі, демонструючи стійкість держави. Разом з *Alliances françaises*, Free France робили все можливе для того, щоб залучити на свій бік школи закордоном. У той же час, SOFE, розташована у Лондоні, продовжувала міжнародну культурну діяльність, а 1945 року на заміну їй була створена *Direction générale des relations culturelles et des ouvres françaises à l'étranger* для промоції французьких культурних, наукових та технічних проєктів.

Генерал де Голль окреслив своє бачення концепції культурних відносин у своїй промові, яка була проголошена в Алжирі 1943 року:

⁵⁷Roche F., Pigniau B. *Histoires de diplomatie culturelle des origines à 1995*. Paris : La Documentation française, 1995. 295 p.

⁵⁸Roche F., Pigniau B. *Histoires...* Там само.

«Франція змогла, протягом століть і аж до нинішньої драми, зберегти закордоном присутність свого генія. ... У мистецькому, науковому та філософському плані міжнародне змагання, безумовно, є силою, якої людство не повинно бути позбавлене, але вищі цінності не могли б існувати без відвертої психології інтелектуального націоналізму. Ми раз і назавжди дійшли висновку, що саме через вільні інтелектуальні та моральні стосунки, встановлені між нами та іншими, наш культурний вплив може поширюватися на благо всіх, і, що, відповідно, сприяти зміцненню цінностей, які ми сповідуємо»⁵⁹.

Після закінчення Другої світової війни, встановлення П'ятої республіки⁶⁰ 1958 року та правління генерала де Голля дало поштовх для відродження колишньої величі Франції, адже завдяки його політиці Франція не тільки відновилася після війни, але й вкотре зміцнила свої позиції на міжнародній арені. Конституція П'ятої республіки мала на меті установити Францію як провісника загальнолюдських цінностей, прав та свобод людини. Так, президент Ф.Олланд, прибувши 2012 року на 67-у сесію Генеральної Асамблеї ООН⁶¹, заявив, що Французька Республіка артикулює намір відігравати роль зразкової держави, сприяючи миру та глобальній безпеці. Сьогодні Франція є постійним членом Ради Безпеки ООН і цей статус надає країні значний вплив на формування європейської зовнішньої політики.

Крім того, у цей же період відбулося активне становлення основ «м'якої» французької сили, на світовій арені французька дипломатія визначалась як носій універсальних гуманістичних цінностей⁶². Також 1949 року в посольствах були створені посади радників з питань культури, що стало чинником укладення багатьох двосторонніх культурних угод.

⁵⁹Lane P. French Scientific and Cultural Diplomacy. Liverpool University Press, 2016. 153 p. URL: <https://normandie-univ.hal.science/hal-02383827/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁶⁰Constitution de la République française. Assemblée nationale. Les députés, le vote de la loi, le Parlement français. URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/divers/texte_reference/01_constitution (дата звернення: 08.05.2025).

⁶¹25 September 2012 - 67th United Nations General Assembly - Speech by Mr François Hollande, President of the French Republic. France ONU. URL: <https://onu.delegfrance.org/25-September-2012-67th-United> (дата звернення: 08.05.2025).

⁶²Авдєєва М. А. «М'яка сила» та її ресурси у зовнішній політиці держави. Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Питання політології. 2011. №984. С.214-222

Нова ера для французької публічної дипломатії сформувалась 1959 року, коли було створено Міністерство у справах культури на чолі з Андре Мальро, що остаточно сформувало модель культурної політики Франції. Генерал де Голль порадив своєму прем'єр міністру: *«Вам буде корисно залишити Мальро у себе. Виділіть для нього міністерство, наприклад, групу департаментів, яку ви могли б назвати Affaires culturelles. Мальро надасть вашому уряду глибини»*⁶³.

Указ про заснування від 24 липня 1959 року, написаний самим Мальро, має на меті «місія полягає в тому, щоб зробити головні витвори людства, і в першу чергу Франції, доступними для якомога більшої кількості французів, забезпечити якомога ширшу аудиторію для нашої культурної спадщини і заохочувати створення творів мистецтва і розуму, які збагачують її»⁶⁴. Міністерство об'єднує служби, які раніше були приєднані до різних міністерських департаментів: (Генеральне управління мистецтв і літератури, Управління архітектури, Управління архівів Франції), промисловості та торгівлі (Національний центр кінематографії) і Вищої комісії у справах молоді та спорту.

1960-ті роки можна охарактеризувати інтенсифікацією різних культурних заходів, технічного співробітництва і промислових дій. З того моменту, в країнах, що розвиваються (Марокко, Туніс), було створено програму підготовки⁶⁵ державних і промислових лідерів, яким би надавалась стипендія для навчання у Франції або іншим шляхом – відправленням експертів за кордон. Проте, варто зазначити, що це співробітництво містило в собі державне управління в фундаментальних сферах держави – фінанси, митниця, сільське господарство, телекомунікації, і все це велося французькою мовою. До кінця 60-х років

⁶³Création du Ministère | Ministère de la Culture. Ministère de la Culture | Ministère de la Culture. URL: <https://www.culture.gouv.fr/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁶⁴Organisation du ministère chargé des affaires culturelles (M. Malraux) : Décret of 24.07.1959 no. n°59-889. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000299564> (дата звернення: 10.06.2025).

⁶⁵Bossuat G. French Development Aid and Co-operation under de Gaulle. Contemporary European History. 2003. Vol. 12, no. 4. P. 431–456. URL: <https://doi.org/10.1017/s096077730300136x> (дата звернення: 08.05.2025).

налічувалось 80 радників, 59 інститутів, 150 культурних центрів, *Alliances Françaises* у свою чергу мав вже понад 800 комітетів у 85 країнах⁶⁶.

1970-х та 1980-х роки характеризуються подальшою інституціоналізацією та модернізацією апарату французької публічної дипломатії. У зв'язку з поширенням культурних заходів на науку, 1974 року було створено *Direction Générale des relations culturelles, scientifiques et techniques*(DGRCST). Прецедентом створення було об'єднання французької культури з науковим і технологічним аспектом іноземних країн⁶⁷. Отже, можна визначити, що у цей період французькі закордонні культурні служби загалом акумулювали навколо трьох важливих напрямів:

Професіоналізація означала необхідність у кваліфікованих кадрах, було організовано підготовку персоналу у Франції з подальшим навчанням закордоном, розроблено методики викладання французької мови як іноземної. **Обміни** були невід'ємним аспектом публічної дипломатії Франції, у той час французькі та німецькі інститути організовували безліч спільних заходів, що стало поштовхом для пошуку нових форм культурного діалогу та співпраці. Третім напрямом стало **ЗМІ**, наприклад, 1984 року розпочав трансляцію такий міжнародний супутниковий канал як *TV5*. Кооперація французьких державних каналів з швейцарськими, бельгійськими та канадським консорціумом Квебеку(СТQC) допомогла *TV5* влаштувати своє панування у Європі.

Безсумнівно, знаковою подією, що охарактеризувало завершення розглядуваного періоду є значне геополітичне перетворення Європи. Завершення Холодної війни стало важливим аспектом не лише в контексті глобальної політики, але й у культурному житті Європи. Чинником цього стало падіння Берлінської стіни та власне розпад Радянського Союзу в період 1989-1991 років. Країни, що вийшли з-під радянського контролю, зокрема Болгарія, Естонія, Україна, Румунія та інші прагнули не лише відновити власну історію та культуру, а й інтегруватися в європейські культурні процеси. Таким чином,

⁶⁶Lane P. French Scientific and Cultural Diplomacy. Liverpool University Press, 2016. 153 p. URL: <https://normandie-univ.hal.science/hal-02383827/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁶⁷Lane P. French Scientific... Там само

заснувалось ще більше культурних інституцій, що покращило взаєморозуміння між Сходом і Заходом.

Зокрема, для України, яка була визнана Французькою Республікою 27 грудня 1991 року, Франція була однією з перших, хто встановив дипломатичні відносини. Відповідно до міжурядової Угоди про культурне, наукове і технічне співробітництво, у Києві з 1994 почав свою діяльність Французький культурний центр. Після довгих років радянської ізоляції, центр став важливим осередком для відновлення культурних зв'язків між державами. Відомий мистецький фестиваль під назвою «Французька весна» проводиться в столиці держави та інших містах України щороку⁶⁸.

Останніми важливі реформи ХХ століття, які були запроваджені під егідою Алана Жюппе, мали на меті реструктуризацію Міністерства закордонних справ та інтеграцію культурних, економічних і наукових ініціатив у єдину стратегію зовнішньої політики. Адже Франція бажала адаптуватися до глобалізованого світу, у якому публічна дипломатія стала важливим інструментом для посилення іміджу держави, де вже вміло діяли такі актори як США та Німеччина.

Створення *Direction générale de la mondialisation, du développement et des partenariats* є ключовою реформою, адже мова йдеться про злиття Міністерства закордонних справ із Міністерством співробітництва 1998 року. Об'єднання міністерств призвело до більш ефективного зміцнення міжнародного становища країни. У рамках цього проєкту передбачалося залучення культурних та наукових мереж до діалогу щодо нагальних світових проблем: екологічні виклики, економічні та фінансові питання, охорона здоров'я та стратегії сталого розвитку⁶⁹. Це дозволило Франції краще диригувати свої дії в глобальному контексті, зокрема в Африці, де країна конвенційно має істотний вплив.

⁶⁸Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Францією. *Посольство України у Французькій Республіці*. URL: <https://france.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/294-kulyturno-gumanitarne-spirobotnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju> (дата звернення: 09.05.2025).

⁶⁹National Styles in Science Diplomacy: France. USC Center on Public Diplomacy. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/national-styles-science-diplomacy-france> (дата звернення: 08.05.2025).

Якщо ядерна зброя має на меті залякування, то зовнішня політика Франції завжди відходила від поняття «жорсткої сили», в свою чергу, вона була орієнтована на створення позитивного іміджу країни, відстоювання власної унікальної національної ідентичності та поліпшення взаєморозуміння між країнами. Прагнучи до більшого, ніж просто національна безпека, Франція традиційно ще з часів Людовика XIV використовує «м'яку силу» для підтвердження себе, як носія універсальних гуманістичних цінностей⁷⁰.

Як вже зазначалось у першому розділі, термін «м'яка сила» став особливо актуальним в кінці XX – на початку XXI століття, коли міжнародна політика почала змінюватися завдяки глобалізаційним процесам. Зокрема, обрання Барака Обами президентом США 2008 року, а саме його основні політичні рішення передбачали повернення до мирного засобу впливу на протипагу «жорсткій сили»⁷¹. Японія тимчасом розпочала резонансну програму розвитку «м'якої сили», більш відому як «Japan cool»⁷². Загалом для цього країна використовувала комікси, мультфільми та інші схожі за змістом формати.

З французької точки зору, поняття публічної дипломатії та м'якої сили почали активно обговорюватись у 2000-і роки, коли нові геополітичні реалії поставили під загрозу можливість месіаністичної Франції зберегти статус значущого гравця на світовій арені. Відтак, питання міжнародної ролі країни вкотре опинилося в центрі обговорень французьких політиків. Адже до цього часу традиційна зовнішня політика Франції була досить ефективною, проте інструменти, які працювали за часів де Голля, в сучасній системі міжнародних відносин є застарілими⁷³.

Уряд ініціював розробку документа, який би остаточно визначив пріоритетні напрямки, цілі та завдання зовнішньої культурної політики. Цим

⁷⁰Ададуров В. В. Історія Франції: Королівська держава та створення нації (від найдавніших часів до кінця XVII століття) : монографія. Львів: УКУ, 2002, 412 с.

⁷¹Nye J. S. Bound to lead: The changing nature of American power. New York : Basic Books, 1990. 307 p.

⁷²Grefe X., Pflieger S. La politique culturelle en France. Paris : Documentation française, 2009. 288 p. URL: <https://hal.science/hal-01431753> (дата звернення: 08.05.2025).

⁷³Французька модель державності: політичний, економічний, соціальний і правовий аспекти : монографія. Київ : Дипломатична академія України при МЗС України, 2015. 378 с.

документом став звіт «До нової стратегії культурної діяльності Франції закордоном: від винятковості до впливу» від грудня 2004 року⁷⁴. Звіт пропонує досить традиційні для Франції напрями такі як підтримка культурних центрів, кіно, французької мови та франкофонії. Проте цьому проєкту не судилося стати доктриною зовнішньої культурної політики Франції.

Багато дослідників почали підносити питання: чи програє Франція битву за «м'яку силу»? Фредерік Мартель у своїй статті «Культура: чому Франція програє битву за м'яку силу» закликав відокремити культурну сферу від дипломатичної, що дозволило б дівіше будувати культурні мережі та координувати завдання між різними міністерствами. Зокрема, автор підкреслив, що «Ми спостерігаємо зростання впливу глобальної мейнстримної розважальної індустрії, переважно американської, та появу регіональних блоків. Крім того, національні культури всюди зміцнюються, попри посилення на "іншу" культуру, якою є культура США. Зрештою, спостерігається тенденція до прискореного злиття впливів: американські розваги часто виробляються європейськими, японськими або, все частіше, індійськими транснаціональними корпораціями, і водночас місцеві культури часто виробляються Голлівудом. [...] У цьому новому ландшафті Європі дуже важко знайти своє місце, і Франція програє битву за м'яку силу»⁷⁵.

Численна критика та аналізи, висловлені у звітах і публічних дебатах протягом певного часу завжди акцентували увагу на негачності реформації та модернізації французької «публічної дипломатії» та її ефективності в умовах глобалізації. Наприклад, робота Антуана де Бека «Кризи у французькій культурі. Анатомія провалу»⁷⁶ критикує культурну політику президента Ніколя Саркозі, каденція якого тривала з 2007 по 2012 рік. Науковець справедливо робить акцент

⁷⁴Rapport d'information n° 91 pour une nouvelle stratégie de l'action culturelle extérieure de la France : de l'exception à l'influence. 2004. URL: <https://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-091.html> (дата звернення: 08.05.2025).

⁷⁵Martel F. Pourquoi la France a perdu la bataille de la diplomatie culturelle. 2011. URL: https://www.lexpress.fr/politique/pourquoi-la-france-a-perdu-la-bataille-de-la-diplomatie-culturelle_1061087.html (дата звернення: 01.04.2025).

⁷⁶Baecque A. Crises dans la culture française. Paris : Bayard, 2008. 244 p.

на тому, що підхід Саркозі тяжів до американської моделі ведення політики: державні витрати на культуру зменшувались, було присутнє приватне спонсорство, фокус на кількісні показники – все це зовсім не походило на конвенційну французьку політику.

Інший вагомий аналіз французької зовнішньої політики було досліджено професором паризького інституту політичних наук Морісом Вайсом. У своїх роботах вчений зосереджував увагу на співвідношення «могутності» та «впливу» у зовнішній політиці Франції. Вайс підкреслює, що сакралізація «спадщини» і «наступності» політичного курсу призводить до надмірної централізації влади в руках президента та послаблення ролі парламенту, а на міжнародній арені до розбіжностей між заявленою позицією та реальними проявами. Поняття «вплив» та «м'яка сила», на думку автора, є взаємопов'язаними й у сьогоденних реаліях визначають не тільки культурний аспект, але й позицію країни в ЗМІ, розвиток технологій, статус транснаціональних корпорацій країни, що своєю чергою дозволить Франції грати певну роль у світовому масштабі.⁷⁷

Вся критика не була безпідставною, адже кошти на впровадження активної культурної політики помітно зменшилися після завершення каденції президента Жака Ширака. Масштаби скорочення викликали занепокоєння у парламенті щодо загрози існуванню культурної діяльності країни та послаблення її глобального впливу. Зокрема це обговорювалось в ексклюзивній статті «Досить послаблювати Ке д'Орсе!», яка була опублікована в газеті «Le Monde» 7 липня 2010 року, двоє колишніх міністрів закордонних справ Алан Жюппе та Юбер Ведрін, також підкреслили стурбованість щодо наслідків, які чекають на Францію у зв'язку зі зменшенням бюджету Міністерства закордонних справ. Незабаром 15 липня 2010 року журнал «Le Nouvel Économiste» опублікував статтю Еммануеля Лем'є «Нова колоніальна війна. Чи програла Франція війну за

⁷⁷Vaïsse M. La puissance ou l'influence?: La France dans le monde depuis 1958. Paris : Fayard, 2009. 649 p.

м'яку силу?», де було також порушено питання занепаду французького культурного впливу у світі⁷⁸.

Розглянемо основні проблеми занепаду культурної величі Франції, які зазначили дослідники вище:

- стагнація розвитку сучасних інформаційних технологій;
- застаріла форма ведення культурної політики;
- стагнація у сфері розваг, що несуть популярність у глобалізаційному світі.

У відповідь на постійну критику та аналізи, висловлені у звітах та газетах, Франція почала вводити нові реформи 2010 року, щоб модернізувати зовнішню культурну політику та винайти нові шляхи «м'якої сили». Ця процедура формування «м'якої сили» була визначена в «Білій книзі про європейську і зовнішню політику Франції з 2008 по 2020 рік»⁷⁹. Вона містила в собі 12 рекомендацій, серед яких була й пропозиція радикального реформування застарілого апарату зовнішньої культурної діяльності, зокрема, цей апарат розглядався як компонент «дипломатії впливу» (*diplomatie d'influence*). Далі ця реформа була імplementована протягом 2010-2011 років, а набула вона свою найбільш довершену форму 2013 року.

Законом №2010-873 від 27 липня 2010 року щодо зовнішньої діяльності держави⁸⁰ було визначено нову концепцію «дипломатії впливу», вона передбачала такі аспекти:

- відсутність одностороннього партнерства, тепер «дипломатія впливу» базується лише на багатосторонніх відносинах;
- відмінність від старої концепції полягає в тому, що «дипломатія впливу» охоплює не тільки культуру, а й освіту, науку, охорону здоров'я,

⁷⁸Y a-t-il un soft power à la française ? La réforme politique actuelle et le réseau culturel français dans le monde. *Politiques de la culture*. URL: <https://chmcc.hypotheses.org/2741> (дата звернення: 08.05.2025).

⁷⁹La France et l'Europe dans le monde - Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008 - 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/rapport/29950-la-france-et-leurope-dans-le-monde-livre-blanc-sur-la-politique-etran> (дата звернення: 08.05.2025).

⁸⁰Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat : Loi of 27.07.2010 no. n° 2010-873. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022521532/2020-11-26/> (date of access: 10.06.2025).

екологію, сталий розвиток, міграційні питання та інше, тобто, як і планувалось, «відповідає всім сучасним глобальним викликам»;

- «дипломатія впливу» охоплює не лише дипломатів чи офіційних інституцій, а й залучення громадських організацій, активістів, закордонних культурних центрів та інших не менш важливих акторів.

Внаслідок, оновлена політика культурної діяльності Франції віддає перевагу діалогу культур, а також спирається на «дипломатію впливу», яка дійсно почала враховувати сучасні міжнародні реалії. Новий підхід збільшив фінансові асигнування, розширив поле діяльності службовців у культурній сфері. Виходячи з цього, серед основних принципів «м'якої сили» Франції є такі: підтримка позитивного іміджу країни, поширення універсальних цінностей прав та свобод, демократії та продовження підтримки образу країни як носія гуманістичних цінностей.

Крім того, законом №2010-837 згаданим раніше, було відкрито три нові інституції:

- **Institut français**, який очолював Ксав'є Даркос – видатний дипломат та державний діяч Франції. Створюючи Французький інститут, уряд хотів зосередити в одних руках хаотично розкидані функції зовнішньої культурної політики країни, тобто створити інтегровану систему. Також варто зазначити, що Французький інститут став альтернативою асоціації «Cultures France» та таким чином інституту передалась низка культурних установ за кордоном (культурні служби при посольствах, культурні центри та більше тисячі відділень «Alliance Française»)⁸¹
- **Campus France**, що підпорядковується Міністерству закордонних та європейських справ (MEAE) має на меті просування за кордоном французької системи вищої освіти, наукових досліджень, управління стипендіями, програмами міжнародної мобільності, а також просування вищої освіти й науки.

⁸¹Djian J. La diplomatie culturelle de la France à vau-l'eau. Le Monde Diplomatique. 2004. No. 603. P. 28. URL: <http://www.monde-diplomatique.fr/2004/06/DJIAN/11263> (дата звернення: 08.05.2025).

- **France expertise internationale** зі свого боку відповідає за просування французької технічної допомоги, «наукової культури» та співпраці у цій області.

Франція підтримує широку мережу закордонних установ, які працюють в постійному контакті з Міністерством Європи та закордонних справ (МЕАЕ). Відповідно, Французька Республіка – країна, що посідає третє місце у світі за охопленням її дипломатичних представництв. Станом на 2025 рік, Франція має 161 посольство, 89 генеральних консульств і 17 інших дипломатичних представництв близько у 147 країнах світу⁸². Також Франція має понад 500 альянсів та інститутів по всьому світу⁸³ – завдяки мережі культурних центрів Alliance Française. Зокрема помітна діяльність Французької Республіки в міжнародних організаціях, згідно з даними з 2017 по 2023 рік, 271 міжнародна організація та багатосторонній фонд отримали французьке державне фінансування⁸⁴.

Станом на 2023 рік бюджет МЕАЕ становив близько 5,5 мільярдів євро, що складає 1% від загального державного бюджету. Половина коштів спрямовується на міжнародні внески та операції. Зокрема, понад 300 млн євро виділяється на операції з підтримки миру, 391 млн євро на забезпечення справ французьких громадян за кордоном та консульські питання, 700 млн євро було надано близько 80 міжнародним організаціям, конвенціям тощо, а 374 млн євро були спрямовані до ЄФР⁸⁵. Таким чином, фінансові ресурси МЕАЕ розподіляються між різними напрямками зовнішньополітичної діяльності.

⁸²List of France Embassies and Consulates Around The World. List of Embassies & Consulates Locations Around The World | Embassies.net. URL: <https://embassies.net/france-embassy> (дата звернення: 08.05.2025).

⁸³The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2017. USC Center of Public diplomacy. URL: <https://softpower30.com/wpcontent/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf> (дата звернення 08.05.2025).

⁸⁴The financing of France's Multilateral Actions. Cour des comptes, 2004. 6 p. URL: https://www.ccomptes.fr/sites/default/files/2025-02/20240925-summary-The-financing-of-france-s-multilateral-actions.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 11.05.2025).

⁸⁵Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/> (дата звернення: 08.05.2025).

Попри критику на початку ХХІ століття та певну нестабільність у впровадженні «м'якої сили», Франція не лише відновила свої лідерські позиції 2019 року⁸⁶, а й витіснила таких впливових акторів як США та Великобританія, які завжди займали вищі позиції. Слід зазначити, що обрання Е. Макрона президентом 2014 року також залишило свій слід на іміджі країни. Завдяки Е. Макрону вдалося стабілізувати внутрішньополітичну ситуацію у Франції, яка загалом була пов'язана із протестами 2018–2019 років щодо зростання цін на паливо та вартості життя, покращити боротьбу зі зміною клімату⁸⁷. Амбітна діяльність президента Макрона мала неабиякий вплив на затвердження лідерської позиції країни.

Отже, в цьому підрозділі нами було розглянуто становлення публічної дипломатії у Франції, її історичний контекст, основні етапи розвитку та прецеденти її успішної реалізації. «М'яка сила» для Франції стала константою для просування власних цінностей та ідеалів на міжнародній арені, адже було проаналізовано, що такі впливові актори як США, Великобританія та Німеччина також вбачали публічну дипломатію як вагомий аспект політичної діяльності своєї країни, всупереч цьому, Франція успішно зберегла передову позицію та уміло адаптувалась до глобальних викликів сучасності.

Протягом досліджуваного періоду, Французька Республіка чітко окреслила свою роль на міжнародній арені. Не дивлячись на те, що у країні немає єдиного офіційного документа концепції здійснення зовнішньої культурної політики, вона має сильно розвинений адміністративний та інституційний апарат, які реалізують пріоритетні напрями її зовнішньої культурної політики. Попри це, було окреслено, що політика популяризації та співробітництва в галузі культури, що проводиться МЕАЕ базується на двох основних напрямках: зміцнення авторитету Франції в інтелектуальній та культурній сферах та формування сприятливої атмосфери на міжнародній арені.

⁸⁶2019 Overview. 28.08.19. URL: <https://softpower30.com/country/france/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁸⁷The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2017. USC Center of Public diplomacy. URL: <https://softpower30.com/wpcontent/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).

2.2. Ключові напрямки сучасної французької публічної дипломатії

Франція традиційно залишається однією з провідних країн у світі, яка проводить потужну дипломатичну політику, де публічна дипломатія відіграє значну роль у просуванні національних інтересів країни. У ХХІ столітті Франція ефективно трансформує публічну дипломатію, поєднуючи свої культурні інструменти разом з цифровими технологіями. Саму зовнішню політику Франції можна охарактеризувати словами голови Французького інституту в Лондоні: «La culture – c'est la politique», що означає рівність між культурою та політикою, адже вони не можуть функціонувати один без одного.

Сучасна система міжнародних відносин передбачає прискорення глобалізаційних процесів, а отже в умовах нових викликів, постає питання наявності ефективних інструментів. Публічна дипломатія є одним із таких нових та розвинутих інструментів, її механізми залучені у зовнішньополітичній діяльності багатьох країн. У Великобританії поняття публічної дипломатії стало актуальним після звіту лорда Картера 2005 року, а у США було опубліковано 25 звітів між 2008 та 2010 роками, де підкреслювалось важливість публічної дипломатії для захисту американських інтересів⁸⁸.

Франція ж довгий час не використовувала цей термін, згадана раніше «*Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France*» 2008 року також не мала жодної згадки про публічну дипломатію. Можна зауважити, що термін з'явився 2010 року через висловлювання МЕАЕ, скоріше через інший вираз, а саме відомий як «*diplomatie d'influence*».

Публічна дипломатія, у першу чергу, спрямована на поліпшення взаєморозуміння та відносин між державами та світовою спільнотою. Застосовуючи її інструменти, вона використовується безпосередньо для комунікації, формування позитивного образу країни. Як зауважила Вікторія Руднєва у своїй роботі:

⁸⁸Lequesne C. La diplomatie publique : un objet nouveau ?. Mondes. 2003. No. 11. P. 9–12. URL: <https://hal.science/hal-03458651/> (дата звернення: 08.05.2025).

«Публічна дипломатія також визначається як діяльність офіційних урядових установ, спрямована на формування міжнародного комунікативного середовища з метою позитивного сприйняття й розуміння зовнішньої політики держави та протидії негативному позиціюванню»⁸⁹

Термін «публічна дипломатія» зазвичай в літературі вживається для позначення таких основних чотирьох функцій⁹⁰:

- здійснювати поширення інформації про офіційні позиції держави серед громадськості, шляхом розповсюдження письмових матеріалів або використання інтернету;
- на постійній основі інформувати ЗМІ про свої позиції, зокрема іноземних кореспондентів, через центральні структури міністерства закордонних справ;
- широкий обмін думками з громадськістю, шляхом використання нових технологій, таких як блоги та соціальні мережі;
- розвивати політику культурних обмінів, що включають освіту, мистецькі заходи, спорт через міністерство закордонних справ або шляхом делегування спеціалізованих установ(таких як Французький інститут, Інститут Гете, Британська Рада).

Однак жодна з цих функцій не є новою в дипломатичній практиці, країни адаптують їх до трансформацій у системі міжнародних відносин. Одним з інструментів «м'якої сили» Французької Республіки вважається саме публічна дипломатія, якій держава приділяє значну увагу. Крім того, можна визначити, що публічна дипломатія Франції розподілена за такими основними векторами: освітній, культурний, науковий, спортивний, туристичний, цифровий, волонтерський та досить новий напрямок – феміністичний. Провідну роль відіграють культурна та освітня дипломатія, яким присвячено детальніший аналіз у наступному розділі.

⁸⁹Руднева В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. № 1. С. 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_18 (дата звернення: 13.05.2025).

⁹⁰Lequesne C. La diplomatie... Там само

Науковий та академічний вектор є досить вагомим у зовнішній політиці Франції. Підтримуючи дослідників на міжнародному рівні, Франція реагує на глобальні виклики, такі як екологія та адаптація до зміни клімату, сприяння сталому виробництву харчових продуктів в Африці та поява штучного інтелекту. Також наукова співпраця є способом зміцнення багатьох двосторонніх відносин країни. Наприклад, в Азії стратегічним партнером Франції є Китай, відбувається активна науково-технологічна співпраця, яка містить в собі такі сфери як енергетика, біорізноманіття, сталий розвиток. Крім того, китайські студенти займають третє місце серед іноземних студентів, які навчаються у Франції⁹¹. Отже, держава завдяки удосконаленню міжнародного наукового співробітництва зміцнює свої позиції не тільки у форматі двосторонніх угод, а й на глобальному рівні.

Для фінансування двосторонньої офіційної допомоги з метою розвитку, MEAE має такий інструмент як Фонд солідарності для інноваційних проєктів, громадянського суспільства, франкомовного світу та людського розвитку (FSPI)⁹². Фонд працює у формі грантів для проєктів тематичного та географічного спектра, а саме підтримує ініціативи у сфері демократичного управління, культури, французької мови, вищої освіти та досліджень та охоплює до шістдесяти країн.

Пріоритетними напрямками діяльності наукової дипломатії MEAE визначили: підвищити видимість та вплив французьких досліджень на міжнародній арені, встановити партнерські відносини, засновані на досконалості, залучати бізнес до французьких наукових ініціатив, сприяти та фінансувати міжнародну мобільність дослідників, а також посилити підтримку інновацій шляхом розвитку державно-приватного партнерства. Франція присутня у великих наукових форумах, таких як міжурядові конвенції, що

⁹¹France Records Highest Number of International Students in 15 Years. Erudera News. URL: <https://erudera.com/news/france-records-highest-number-of-international-students-in-15-years/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁹²La coopération bilatérale. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/la-cooperation-bilaterale/> (дата звернення: 08.05.2025).

підтримуються Institut Polaire Française Paul-Émile Victor та у різних глобальних дослідницьких проєктах, зокрема щодо вивчення кліматичних змін.

Академічне та наукове співробітництво здійснюється такими інструментами як Служба науки і технологій (SST) та Служба співробітництва та культурної діяльності (SCAC) при посольствах. Розгорнуті по всьому світу, ці служби пропагують та підвищують обізнаність про французьку науку та технології, здійснюють науково-технологічний моніторинг досягнень місцевих лабораторій та дослідницьких інститутів, слідкують за інноваціями та інвестиціями у дослідженнях. Так, шляхом організації експертних місій та семінарів для обміну інформацією та нової співпраці, держава розвиває науково-технологічні партнерства⁹³.

Серед видів наукового співробітництва Франції археологічні місії є найменш відомими, проте також несуть за собою важливу ціль. Протягом 70 років МЕАЕ підтримувало команди в цій галузі по всьому світу та забезпечувало безперервність досліджень. Так, французькі місії беруть участь у великих відкриттях, таких як знахідка людини Тумай у Чаді, працюють на таких знакових місцях як Помпеї в Італії, Ангкор в Камбоджі, Петра в Йорданії чи Лалібела в Ефіопії. Таким чином, ці місії сприяють передачі знань та навичок між партнерами, просуванню передових французьких методик та інтенсивній міжнародній науковій співпраці.

Наступним вектором є спортивна дипломатія, яка зараз розглядається як повноцінний інструмент зовнішньої політики Франції. Французька Республіка брала участь в усіх Олімпійських іграх та неодноразово приймала на своїй території. Так, спортивна дипломатія Франції має три основні напрями:

- організація великих міжнародних спортивних заходів, таких як Олімпійських та Паралімпійських ігор, Кубок світу з регбі, турніри «Ролан Гаррос» та велогонки «Тур де Франс»;

⁹³Le rayonnement scientifique de la France à l'étranger. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/le-rayonnement-scientifique-de-la-france-a-l-etranger/> (дата звернення: 08.05.2025).

- зробити спорт центром двосторонніх відносин, посилюючи роль спорту як інструменту співпраці та зближення з іноземними партнерами;
- зробити спорт інструментом впливу та привабливості, адже він застосовується в багатьох секторах(включаючи економічний, соціальний та екологічний).

Починаючи від 2019 року MEAE підтримало понад 60 проєктів із використанням спорту як важіль розвитку, що реалізуються учасниками громадянського суспільства. Конкурс проєктів «Sport et coopération décentralisée», створений 2021 року, вже дозволив профінансувати 45 проєктів співпраці між французькими та іноземними місцевими органами влади за підтримки державних установ на суму 4.3 мільйона євро⁹⁴.

Французьке агентство розвитку (AFD) 2018 року отримало дозвіл на розробку стратегії спорту та розвитку. З 2019 року було виділено понад 200 мільйон євро, підтримано понад 100 проєктів у спортивному секторі в країнах⁹⁵, де залучена діяльність AFD. В рамках цього фінансування, був створений проєкт на зміцнення жіночого регбі в Беніні, розвиток академій, що поєднують спорт та освіту для молоді (у Сенегалі, Ліберії, Марокко, Камеруні, Малі та Південній Африці).

У рамках Fonds de solidarité pour les projets innovants (FSPI), було також фінансовано 18 проєктів, що використовуються спорт як розвиток, освіту та досягнення рівності між жінками та чоловіками. Двома прикладами такого фінансування можна зазначити: Ірак(2022–2024), що включає співпрацю Іраку з Французькою федерацією футболу для розвитку жіночого футболу, де іракська жіноча збірна проходила тренування у Клерфонтені; другий проєкт Сенегал(2020–2022) мав на меті підтримку структурування сектору підготовки спортсменів високого рівня шляхом розвитку шкільних спортивних секцій, а також структурування сектору кіберспорту.

⁹⁴La diplomatie sportive, qu'est-ce-que c'est ?. *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-sportive/la-diplomatie-sportive-qu-est-ce-que-c-est/> (дата звернення: 08.05.2025).

⁹⁵Там само

Для зміцнення ролі спортивної дипломатії на міжнародній арені працюють такі представники як Французький комітет з міжнародного спорту (CFSI) та Французький національний олімпійський і спортивний комітет (CNOSF). На міжнародному рівні CNOSF працює над просуванням французького спорту на міжнародному рівні⁹⁶, зокрема:

- зміцнення міжнародної співпраці з країнами-партнерами шляхом укладання угод, співпраця з ЄС для сприяння більшій увазі до спорту;
- забезпечення присутності французьких лідерів у міжнародних спортивних організаціях;
- просування французьких заяв на проведення міжнародних спортивних заходів;
- популяризація французької мови.

Вперше за століття з 26 липня по 11 серпня 2024 року Франція приймала Літні Олімпійські ігри, а потім з 28 серпня по 8 вересня 2024 року – Паралімпійські ігри вперше у своїй історії. Свято спорту включало 15 000 спортсменів, понад 9000 акредитованих журналістів та майже 1,5 мільйона туриста з-за кордону. Ця подія продемонструвала здатність Франції організовувати великі міжнародні заходи, крім того, проведення Олімпійських ігр стало потужним інструментом для просування культурних та соціальних ініціатив країни, адже протягом масштабних спортивних подій до країни прибуває велика кількість іноземних туристів. Отже, спортивна дипломатія Франції спрямована на посилення пріоритету спорту на міжнародній арені, популяризацію французької мови та загалом залучає світову спільноту до значущих спортивних ініціатив, що зміцнює міжнародний вплив та імідж Франції.

Завдяки туристичному аспекту Франція займає стійкі позиції поміж країн-лідерів за кількістю туристів. Французька дипломатія у сфері туризму регулюється La Direction générale des entreprises(DGE), вона веде політику

⁹⁶Les Missions. CNOSF. URL: <https://cnosf.franceolympique.com/les-missions> (дата звернення: 08.05.2025).

популяризації туристичного напрямку, поліпшення інфраструктури. Туристичний розвиток Франції не відбувається також без допомоги Agence de développement touristique de la France (Atout France). Агентство досліджує міжнародний туристичний ринок та долучається до розробки угод про співробітництво в сфері туризму⁹⁷.

У Франції туристичний сектор становить 8% національного багатства, а станом на 2019 рік близько 90 мільйонів іноземних туристів приїхали, щоб відкрити для себе різноманітність французької спадщини. Для трансформації туристичного сектору, який особливо постраждав від COVID-19, було запроваджено стратегічний план «Destination France»⁹⁸. Цей стратегічний план спрямований на зміцнення позицій Франції як провідної туристичної дестинації у світі. Ключові цілі включають: популяризація культурної та природної спадщини Франції, розширення туризму в непопулярних регіонах, розвиток екологічного туризму, створення нових робочих місць. Отже, Франція активно використовує туризм як інструмент зовнішньої політики, крім того, Олімпійські та Паралімпійські ігри 2024 року стали каталізатором просування Франції на світовій арені, що стимулювало розвиток туризму та економічного зростання країни.

Цифрова революція відкрила новий вимір міжнародних відносин, чому Франція приділяє особливу увагу. Міністерство Європи та закордонних справ Франції активно розвиває присутність у цифровому середовищі шляхом залучення соціальних мереж, таких як Twitter (X), Facebook та Instagram. Перш за все, варто зазначити політичну діяльність Е. Макрона у цифровому просторі. Е. Макрон використовує вище згадані цифрові платформи із метою покращення комунікації із громадянами Франції, іноземною спільнотою та світовими лідерами держав, що сприяє побудові міжнародного іміджу Франції. Лідер часто проводить «прямі ефіри», обираючи декілька запитань від спільноти.

⁹⁷Conjoncture et dernières tendances. Accueil | Atout France. URL: <https://www.atout-france.fr/fr/informations/conjoncture-et-dernieres-tendances> (дата звернення: 08.05.2025).

⁹⁸Tourisme. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/tourisme/> (дата звернення: 08.05.2025).

Першим стратегічним документом, спрямованим на модернізацію інструментів публічної дипломатії у цифровому просторі можна вважати Цифрову стратегію Франції, оприлюднену 15 грудня 2017 року. Відповідно до стратегії, цифрова дипломатія Франції містить у собі такі чотири питання:

- забезпечення міжнародної безпеки в кіберпросторі шляхом зміцнення стратегічної автономії та сприяння стабільності кіберпростору в міжнародних органах та регулювання контенту, що поширюється в інтернеті;
- внесок в управління інтернетом, зміцнюючи його відкритий та різноманітний характер, одночасно зміцнюючи довіру до його використання;
- просування прав людини, демократичних цінностей та французької мови в цифровому світі;
- посилити вплив та привабливість французьких цифрових акторів⁹⁹.

Отже, стратегія має на меті покращення міжнародного діалогу у цифровому просторі, а також поширення вагомості Франції в ньому та запуск різних цифрових проєктів, а також рівний доступ громадян до них.

Феміністична дипломатія Франції має на меті рівність між жінками та чоловіками. Для просування цього напрямку, Міністерство закордонних справ має бути взірцем, так впроваджується проактивна політика для просування гендерної рівності. Зокрема, Франція зобов'язалася забезпечити, щоб до 2025 року 75% проєктів, що фінансуються за рахунок французької державної допомоги, сприяли гендерній рівності¹⁰⁰. Цей напрям включає також низку ініціатив, спрямованих на підтримку прав жінок саме у глобальному масштабі.

Однією з таких ініціатив є «Initiative Marianne», яка спрямована на захист та просування прав людини, зокрема на підтримку захисників прав людини.

⁹⁹Diplomatie numérique. *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-numerique/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁰⁰Diplomatie féministe. *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-feministe/> (дата звернення: 08.05.2025).

Кожного року обирається група з п'ятнадцяти правозахисників, яких Франція запрошує для участі в індивідуальних програмах розвитку. Так, одна з груп була виключно жіночою, що допомогло зосередити увагу саме на підтримці жінок, які активно борються за права¹⁰¹.

Франція має активну діяльність в рамках міжнародних організацій, таких як ООН, де вона також підтримує ініціативи щодо забезпечення прав жінок у кризових ситуаціях, різноманітні програми щодо гендерних питань. Держава сприяла прийняттю резолюції Ради Безпеки «Жінки, мир і безпека», де закликають посилити захист жінок під час конфліктів. Також Франція бере участь у просуванні Стамбульської конвенції¹⁰², щодо запобігання насильства щодо жінок та боротьби з ним.

На форму «Покоління рівності», який був найбільшим світовим феміністичним зібранням з часів Пекінської конференції 1995 року, було запущено глобальний план прискорення гендерної рівності у вигляді 1000 конкретних завдань. Зокрема, Франція зобов'язалася: підтримувати права і сексуальне та репродуктивне здоров'я та право на вільне розпорядження своїм тілом(400 мільйонів євро); підтримати освіту для дівчат(50% з 333 мільйонів євро, виділених у рамках Глобального партнерства для освіти)¹⁰³.

Міністерство Європи та закордонних справ є важливим інструментом у розгортанні феміністичної дипломатії, адже для сприяння професійної рівності між жінками та чоловіками міністерство вжило низку заходів: збільшити кількість жінок на керівних, лідерських посадах; запобігати всім формам домагань та насильства на роботі; вжити заходів для кращого поєднання професійного та особистого життя. Так, Жан-Ів Ле Дріан, міністр Європи та

¹⁰¹Там само

¹⁰²Lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique - *Council of Europe*. URL: <https://www.coe.int/fr/web/istanbul-convention> (дата звернення: 08.05.2025)

¹⁰³Le Forum Génération Égalité : un rassemblement féministe mondial historique (30 juin - 2 juillet 2021). *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-feministe/le-forum-generation-egalite-un-rassemblement-feministe-mondial-historique-30/> (дата звернення: 08.05.2025).

закордонних справ, у своїй промові на конференції послів 29 серпня 2019 року, зазначив, що:

«Нам також потрібно внутрішньо...більше паритету, більше справедливості та більше ясності. Ми повинні просунутися далі у впровадженні, в самому міністерстві, зобов'язання, яке я дав, щодо рішучої феміністичної дипломатії»¹⁰⁴

У підсумку, французька феміністична дипломатія має на меті не тільки захист прав жінок, але й сприяє глобальній стабільності та миротворчим процесам через залучення жінок з усього світу. Вона являє собою важливий аспект сьогоднішньої політики Франції, орієнтуючись на усунення гендерної нерівності та забезпечення участі жінок у всіх важливих напрямках суспільного життя.

Відданість – одна з основ громадського життя. Так зазначили Міністерство Європи та закордонних справ щодо волонтерської діяльності держави. За оцінками France Volontaires, щороку 20 000 громадян Франції звертаються для участі в акціях солідарності по всьому світу. Саме Міністерство не фінансує місії волонтерів, проте здійснює це через певні механізми¹⁰⁵.

1. Міжнародне солідарне волонтерство (VSI) дозволяє будь-які асоціації, яка затверджена міністерством, залучати довгострокових волонтерів у сфері співпраці та гуманітарної діяльності, отримувати фінансову допомогу, соціальне та медичне забезпечення волонтерів. Сьогодні міністерством схвалено близько тридцяти асоціацій, які поділяють цінності, визначені спільною хартією міжнародного обміну та солідарного волонтерства (VIES);

¹⁰⁴Conférence des ambassadeurs et des ambassadrices - Discours de clôture de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères. Direction de la Communication et de la Presse. 39 p. URL: <https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/FranceDiplomatie/PDF/bafr2019-08-29.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁰⁵France Diplomatie. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/societe-civile-et-volontariat/volontariats/> (дата звернення: 08.05.2025).

2. Програми міжнародної солідарності «Молодь та місто/життя/відпочинок» (JSI та VVV-SI) надають молоді можливість зустрітися з однолітками з інших країн задля реалізації спільних колективних проєктів. Зазвичай це короткострокова мобільність (2–3 тижні). Щороку понад 1000 людей беруть участь у близько 130 проєктах;
3. Ініціатива міжнародної солідарності (ISI) була створена 2020 року, вона дозволяє розробити інноваційні формати для підвищення обізнаності щодо нагальних міжнародних проблем.

Для просування місій громадянської служби за кордоном та іноземних волонтерських місій у Франції, Міністерство також покладається на France Volontaires. Це платформа, створена 2010 року, яка забезпечує просування різних форм волонтерської діяльності на міжнародному рівні. France Volontaires мають мережу своїх просторів близько у двадцяти країнах, що означає французьку присутність у тій чи іншій країні. Таким чином, Міністерство підтримує волонтерські ініціативи, сприяє залученню фінансової допомоги для волонтерів, що своєю чергою зміцнює міжнародну солідарність та обмін досвідом серед молоді.

Отже, було проаналізовано, що публічна дипломатія Франції багатогранна та поєднує в собі декілька векторів для просування своїх національних інтересів. Структура публічної дипломатії у Франції має широкий спектр напрямів, де особливе місце займають освітня, культурна, наукова та спортивна дипломатія. Франція вдало використовує ці інструменти для просування своєї мови, а також для реагування на глобальні виклики завдяки науково-технічному аспектові. Крім того, впровадження такого напрямку як феміністична дипломатія тільки підкреслює прагнення Франції до демократичного суспільства.

Також було досліджено туризм і цифрову дипломатію, які є важливими компонентами стратегії впливу Франції. Туристичний сектор є ключовим для економічного розвитку країни, а такі визначні події як Олімпійські ігри допомагають покращувати імідж держави. Водночас цифрова дипломатія

спрямована на побудову міжнародного діалогу у цифровому просторі та провідну роль Франції в ньому.

2.3. Основні інструменти здійснення публічної дипломатії Франції

Франція є світовим лідером у сфері «м'якої сили», і її публічна дипломатія спирається на численні інституції, програми та методи впливу. Головна мета – поширення французької мови, культури, цінностей (свобода, права людини) та зміцнення політичного й економічного впливу у світі.

Основні інструменти для здійснення даних цілей відображаються через дипломатичні інститути, таких як: культура, освіта, медіа та інформаційний простір, економічні та науково-технічні досягнення, поширення та захист мови і розвиток цифрової дипломатії.

Система публічної дипломатії Франції будується через Міністерство Європи та закордонних справ. Основна місія міністерства полягає у представленні, захисті та просуванні інтересів Франції та громадян Франції у всіх сферах взаємодії з іноземними державами та в рамках міжнародних організацій¹⁰⁶.

Загальні дії міністерства покладені на діяльності у світі заради миру, безпеки та поваги до прав людини; просування французьких компаній на іноземних ринках та привабливість Франції за кордоном; значному внеску в організацію глобалізації, яка забезпечує сталий та збалансований розвиток планети; забезпечення присутності французьких ідей, мови та культури, водночас служіння культурному розмаїттю; забезпечувати безпеку та адміністрування французьких громадян за кордоном.

Вагому частку Міністерству відіграє в культурній дипломатії: міжнародний вплив французької культурної моделі досягається завдяки поширенню творів у таких різноманітних галузях, як музика, кіно, живі виступи, дискусії щодо ідей, мода, дизайн, книги, аудіовізуальний контент, відеоігри та цифрова творчість, культурна інженерія, а також авторське право, регулювання

¹⁰⁶Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/> (дата звернення: 08.05.2025).

аудіовізуальної продукції та журналістика. Ці дії, що очолюються службами співпраці та культурної діяльності всієї мережі, спираються, зокрема, на Французькі інститути та Французькі альянси на місцях, а також на Французький інститут у Парижі, культурного оператора Міністерства Європи та закордонних справ¹⁰⁷. Великі двосторонні міждисциплінарні заходи, наприклад Культурні сезони, є визнаним прикладом взаємовигідної культурної співпраці. Маючи вже понад 60 країн-партнерів, «Сезони», спочатку зарезервовані для мистецької та культурної сфер, тепер відкриті для освіти, вищої освіти, досліджень, спорту, економіки, туризму та гастрономії.

Франція зробила наукову та академічну співпрацю ключовим елементом своєї політики впливу на міжнародній арені. Підтримуючи дослідників на міжнародному рівні, Франція бере участь у дебатах і визнається ключовим гравцем у найпередовіших галузях. Це включає реагування на глобальні виклики, такі як навколишнє середовище та адаптація до зміни клімату, просування сталого виробництва продуктів харчування в Африці та поява штучного інтелекту. Наукова співпраця також є засобом зміцнення багатьох двосторонніх відносин Франції.

В академічній сфері розвиток обмінів, залучення найкращих студентів та просування французької вищої освіти означають, з дипломатичної точки зору, підготовку політичної, економічної та наукової еліти завтрашнього дня. У тісній співпраці з Міністерством вищої освіти та досліджень Міністерство Європи та закордонних справ координує цю стратегію привабливості на міжвідомчому рівні та мобілізує свою дипломатичну мережу для служіння привабливості Франції¹⁰⁸.

Протягом останнього десятиліття Франція розвинула справжню спортивну дипломатію, яка зараз розглядається як повноцінний інструмент зовнішньої політики. Він поділений на три основні частини: організація великих

¹⁰⁷Diplomatie culturelle. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-culturelle/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁰⁸Diplomatie scientifique et universitaire. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/> (дата звернення: 08.05.2025).

міжнародних спортивних заходів (організація на французькій землі Олімпійських та Паралімпійських ігор, Кубка світу з регбі, турнірів «Ролан Гаррос» та велогонки «Тур де Франс» сприяє зміцненню міжнародного впливу; основна мета, зробити спорт центром двосторонніх партнерств, посилюючи роль спорту як інструменту співпраці та зближення з іноземними партнерами; зробити спорт інструментом впливу та привабливості (окрім досягнень французьких спортсменів, спорт є винятковою демонстрацією національних інновацій та ноу-хау в багатьох секторах (включаючи економічний, соціальний та екологічний)¹⁰⁹. Окрім Міністерства Європи та закордонних справ існує велика кількість організацій, які піклуються про розвиток публічної дипломатії Франції.

Культурна дипломатія. Комплекс завдань, які розробляються та реалізуються державою на зовнішньому рівні для просування національної культури¹¹⁰. Основними інструментами, які представляють культурну дипломатію Франції є Інститути Франції (державні культурні центри) та Французький Альянс (неурядова мережа).

Інститути Франції є ключовим інструментом культурної та публічної дипломатії Франції. Вони діють під егідою Міністерства Європи та закордонних справ і Міністерства культури, є частиною глобальної мережі, яка охоплює понад 90 країн. Місія полягає у підтримці творців французьких культурних і креативних індустрій у їх розвитку в міжнародному масштабі; зміцнення діалогу між культурою та суспільством; просування французької мови та багатомовності та, нарешті, підтримка та стимулювання французької культурної співпраці та мережі дій за кордоном¹¹¹.

Основні цінності: свобода (підтримка вільного пересування митців, творів, ідей та знань у всьому світі); творчість (творці є основою місії Французького

¹⁰⁹Diplomatie sportive. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-sportive/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹¹⁰Авраменко В. Культурна дипломатія у зовнішній політиці Франції на сучасному етапі. Травневі студії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 24 квіт. 2019 р. №4. С. 167-171

¹¹¹Qui sommes-nous? Institut Francais. URL: <https://www.institutfrancais.com/fr/qui-sommes-nous> (дата звернення: 08.05.2025).

інституту); різноманітність (сприяння розмаїттю талантів, ідей, територій, культур, мов і способів самовираження).

Французький Інститут прагне вирішувати такі основні виклики 21 століття:

- перехід на екологічні технології (досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року, зменшення рівня викидів на 80 %);
- рівність між жінками та чоловіками (попередження та боротьба з сексистським та сексуальним насильством; професійна рівність та економічна автономія жінок; доступ до охорони здоров'я, соціальних і політичних прав; утвердження культури рівності для молоді; місце жінки в ЗМІ, культурі, спорті; рівноправність жінок і чоловіків на територіях; феміністична дипломатія).

Інститути Франції – це «культурні посольства», які: створюють позитивний імідж Франції через мистецтво та освіту; зміцнюють французький вплив у світі без політичного тиску; готують майбутніх лідерів, які симпатизують Франції. Це довгострокова інвестиція в «м'яку силу», яка забезпечує Франції провідну роль у глобальному культурному просторі.

Французький Альянс був заснований 1883 року в Парижі під керівництвом Поля Камбона та П'єра Фонсена, а також таких діячів, як Жуль Верн, Луї Пастер, Фердинанд де Лессепс, Арман Колін та Ернест Ренан¹¹². Глобальна мережа складається з понад 800 закладів (133 країни світу). Три основні місії Французького Альянсу такі:

- пропонуйте курси французької мови у Франції та в усьому світі для всіх аудиторій;
- підвищуйте обізнаність про французьку та франкомовну культури;
- сприяйте культурному різноманіттю.

Французький Альянс також поділяє цінності, які складають силу та життя мережі та лежать в основі кожної з їхніх дій: різноманітність, солідарність,

¹¹²À propos. L'Alliance Française de Paris. URL: <https://www.alliancefr.org/about#> (дата звернення: 08.05.2025).

толерантність та міжкультурність. Основними напрямками діяльності було визначено:

- Викладання французької мови. Курси мови для дорослих і дітей (від A1 до C2 за CEFR); підготовка до міжнародних іспитів: DELF, DALF, TCF; онлайн-навчання через платформу Alliance Française Connect; спеціалізовані програми (бізнес-французька, юридична французька, медична французька). Французький Альянс є офіційним центром сертифікації французької мови, що робить його ключовим гравцем у мовній дипломатії Франції.

- Культурні заходи. Кінофестивалі, літературні вечори та зустрічі з письменниками, музичні та театральні вистави (від класики до сучасного мистецтва), виставки (фотографія, живопис, скульптура). У Бразилії Французький Альянс щорічно проводить Festival de la Francophonie¹¹³, який відвідує понад 50 000 осіб.

- Підтримка франкофонії. Співпраця з Міжнародною організацією франкофонії, фестивалі франкомовних культур (наприклад, Mois de la Francophonie¹¹⁴).

- Академічні програми та обміни. Стипендії для викладачів і студентів, партнерства з університетами.

Французький Альянс має неполітичний статус, що сприймається як культурна, а не державна інституція. Програми адаптовані під локальний контекст (наприклад, у Азії акцент на бізнес-курси, у Африці – на освіту). Має довгостроковий вплив, тобто випускники стають частиною франкомовної спільноти. У Індії Альянс має 14 центрів, де щорічно навчається 25 000 студентів – це ключовий інструмент французького впливу в регіоні.

Французький Альянс – це «культурний міст» Франції, який: робить французьку мову доступною для мільйонів людей; формує позитивний імідж

¹¹³Refaire le monde, le Festival de la francophonie. Francophonie2024. URL: <https://francophonie2024.gouv.fr/refaire-le-monde-le-festival-de-la-francophonie/index.html> (дата звернення: 08.05.2025).

¹¹⁴Présentation générale. Francophonie des amériques. URL: <https://francophoniedesameriques.com/vos-services/programmes/mois-de-la-francophonie/presentation-generale> (дата звернення: 08.05.2025).

Франції через мистецтво та освіту; готує лояльних до Франції фахівців у різних країнах. Це унікальний приклад «м'якої сили», де культура і освіта служать інструментами глобального впливу.

Освітня та академічна дипломатія. Ключовими інституціями є Campus France (залучення іноземних студентів), мережа французьких шкіл (більше 500 шкіл у 130 країнах) та програма «Шарль де Голль» (стипендії для майбутніх лідерів).

Campus France – інструмент академічної дипломатії Франції¹¹⁵. Державний оператор міжнародної академічної мобільності, створений 2010 року під егідою: Міністерства вищої освіти та науки Франції, Міністерства Європи та закордонних справ. Основна мета – залучення іноземних студентів, дослідників і професорів до французьких університетів та наукових центрів. Основними функціями було визначено:

- Інформаційна підтримка. Платформа [campusfrance.org](https://www.campusfrance.org) – база даних більше 3500 програм (від ліценціата до докторантури), консультаційні центри у 120 країнах (наприклад, у Києві, Алжирі, Індії), віртуальні ярмарки освіти та вебінари з представниками університетів;
- Адміністративний супровід. Електронна система «Etudes en France»¹¹⁶ – єдина платформа для: подачі документів до 90% французьких вищих навчальних закладів, оформлення студентської візи, допомога у пошуку житла;
- Фінансова підтримка. База даних більше 1200 стипендій, включаючи: стипендії Eiffel (для магістрів/аспірантів), програма «Make Our Planet Great Again» (для екологів), регіональні стипендії. Іноземні студенти у Франції мають право на знижки 50% на транспорт та музеї;
- Наукова інтеграція. Програми дослідницьких стажувань, підтримка академічних партнерств (наприклад, спільні лабораторії з Африкою).

¹¹⁵Rendez-vous en France. Campus France. URL: <https://www.campusfrance.org/fr> (дата звернення: 08.05.2025).

¹¹⁶Bienvenue sur la plateforme Études en France. Études en France. URL: <https://pastel.diplomatie.gouv.fr/etudesenfrance/dyn/public/authentication/login.html> (дата звернення: 08.05.2025).

– Географічні пріоритети. Campus France працює з стратегічними регіонами: Африка (45% іноземних студентів у Франції – з колишніх колоній), Азія (активний набір у Китаї, В'єтнамі, Індії), Східна Європа (Україна, Грузія – пріоритет для програм подвійних дипломів).

Campus France ефективний для публічної дипломатії Франції через наступні можливості: скорочення бюрократії – система Etudes en France зменшила час оформлення віз з 3 місяців до 3 тижнів; створення лояльної еліти – 80% іноземних студентів залишаються зв'язаними з Францією після навчання; економічні вигоди – іноземні студенти щороку приносять €5 млрд до бюджету Франції.

Campus France – це ключовий інструмент академічного впливу, який зміцнює інтелектуальні зв'язки з майбутніми лідерами країн, популяризує французьку науку та інновації, створює економічні та політичні мережі.

Мережа французьких шкіл¹¹⁷ – глобальна мережа освіти як інструмент публічної дипломатії. Lycées Français – це мережа французьких державних та приватних шкіл за кордоном, яка функціонує під керівництвом: Агентства з французької освіти за кордоном та Міністерства Європи та закордонних справ Франції. Основні показники: 566 шкіл у 138 країнах світу, близько 390000 учнів (40% – французи, 60% – іноземці), 100% шкіл визнані французькою державою, випускники отримують французький бакалаврат (атестат).

Навчальна програма містить у собі двомовність (французька + місцева), французьку систему оцінювання (20-бальна), європейські та міжнародні секції, акцент на критичне мислення (філософія з 10 року). Предметами, які викладаються є французька література, історія-географія (франко центричний погляд), філософія (обов'язковий предмет у старших класах).

Культурно-дипломатичними функціями є просування мови (щорічні конкурси красномовства, програми обміну вчителями з Франції, тотальні диктанти для місцевих громад), формування еліт (75% випускників

¹¹⁷DÉCOUVRIR LE LYCÉE FRANÇAIS. Lycee Francais. URL: <https://lfvvg.com/> (дата звернення: 08.05.2025).

продовжують навчання у Франції, клуби випускників у більше, ніж 80 країнах), спеціальні програми для дітей дипломатів, культурний вплив (щорічний Фестиваль франкофонії, спільні проєкти з Institut Français, дні відкритих дверей для місцевих ЗМІ).

Мережа має значний вплив на публічну дипломатію, адже 90% випускників володіють французькою на рівні C1, 65% працюють у франкомовних компаніях, 30% стають громадянами Франції, так відбувається формування профранцузької лобі в країнах та підтримка французького бізнесу за кордоном.

Lycées Français – це довгострокова інвестиція у: мовний вплив (підтримка франкофонії), культурну гегемонію (трансляція цінностей), політичні зв'язки (формування лояльних еліт). Основними перевагами є гнучкість (адаптація до місцевих умов), престиж (визнані стандарти якості), мережевий ефект (глобальна спільнота випускників). Ця система є ключовим елементом «освітньої держави» Франції, що поєднує академічну якість з геополітичними інтересами.

Програма «Шарль де Голль»¹¹⁸ – це елітна стипендіальна програма, створена 2020 року Міністерством Європи та закордонних справ Франції для підтримки талановитих іноземних студентів, які мають потенціал стати майбутніми лідерами у своїх країнах. Мета програми: залучити найкращих іноземних студентів до навчання у Франції; створити мережу про французьких лідерів у світі; просувати французьку мову, культуру та цінності (свобода, демократія, інновації).

Програма фокусується на стратегічних для Франції галузях: політологія та міжнародні відносини; економіка та бізнес-адміністрування; інженерія та технології; екологія та сталий розвиток; юриспруденція. Призначена для магістрів та аспірантів: громадян неєвропейських країн; орієнтована на майбутніх лідерів (політика, підприємці, науковці, представники громадянського суспільства).

¹¹⁸Bourse Charles de Gaulle: appel à candidatures. Dareic. URL: <https://dareic.ins.ac-guyane.fr/Bourse-Charles-de-Gaulle-appel-a-candidatures.html> (дата звернення: 08.05.2025).

Програма «Шарль де Голль» – це інструмент "м'якої сили", який: готує лояльних лідерів у ключових регіонах; зміцнює французький вплив у довгостроковій перспективі; створює економічні зв'язки (випускники часто співпрацюють з французьким бізнесом). Це довгострокова інвестиція у майбутній світовий порядок, де Франція зберігає роль глобального лідера.

Не менш важливим інструментом постає медіа та інформаційна дипломатія. Ключові інституції: холдинг France Médias Monde, до якого входять France 24 (новини англійською, французькою, арабською); RFI (Radio France Internationale) – радіомовлення для Африки та Близького Сходу; France Info (аналітичні дані) та AFP (Agence France-Presse) – одна з найбільших новинних агенцій світу.

Група France Médias Monde¹¹⁹ веде мовлення по всьому світу 21 мовою. Журналісти групи та її мережа кореспондентів надають аудиторії (слухачам, глядачам та користувачам Інтернету) відкритий доступ до інформації про світ і різноманітність культур і точок зору через програми новин, звіти, журнали та дебати. Команда France Médias Monde виконує міжнародну громадську місію для наших глядачів, які є громадянами світу. Основними завданнями було визначено:

- поділяти спільне зобов'язання: надавати вільну, незалежну, експертну, збалансовану та плюралістичну інформацію на основі етичних і деонтологічних принципів, які поділяють усі їхні журналісти;
- захищати права людини та підтримувати принципи сталого розвитку, такі як гендерна рівність, боротьба з дискримінацією та захист навколишнього середовища на п'яти континентах;
- проводити проактивну внутрішню політику щодо соціальної та екологічної відповідальності, що відображає цінності, які захищає її канали, щодо своїх співробітників і всієї екосистеми.

¹¹⁹Le groupe. France Medias Monde. URL: <https://www.francemediasmonde.com/le-groupe/> (дата звернення: 08.05.2025).

Agence France-Presse¹²⁰ є міжнародним інформаційним агентством, яке забезпечує швидке, всебічне та перевірене висвітлення поточних подій і проблем, які формують повсякденне життя. Маючи безпрецедентну мережу журналістів у 150 країнах, AFP також є світовим лідером у сфері цифрових розслідувань. Маючи 2600 співробітників, які представляють 100 різних національностей, AFP охоплює світ шістьма мовами з унікальною якістю мультимедійного виробництва у вигляді відео, тексту, фотографій та інфографіки.

Франція також звертає значну вагу на свою економічну та науково-технічну дипломатію. Ключовим інституціями у цих аспектах виступають Business France (підтримка експорту та інвестицій), La French Tech (просування стартапів), наукові центри (CNRS, Pasteur Institute) – міжнародні дослідницькі програми.

Business France¹²¹ – державна консалтингова фірма, яка працює на підтримку міжнародного розвитку французької економіки. Основними завданнями фірма визначила для себе:

- підтримка міжнародного розвитку французьких компаній, створених у Франції, протягом тривалого періоду, особливо середніх компаній і тих, що розвиваються;
- сприяти секторам французької досконалості та секторам майбутнього, підтримуючи конкурентоспроможність та інновації;
- підтримка міжнародного розвитку французького бізнесу та молодих талантів, розвиваючи міжнародну програму стажування;
- залучає іноземні інвестиції до Франції, які створюють вартість і робочі місця, а також вітають і підтримують міжнародні таланти;
- сприяти економічному іміджу Франції, її підприємств і регіонів.

¹²⁰À propos de l'AFP. AFP. URL: <https://www.afp.com/fr> (дата звернення: 08.05.2025).

¹²¹Who we are. Business France. URL: <https://www.businessfrance.fr/en/about-us/who-we-are> (дата звернення: 08.05.2025).

La French Tech¹²² відповідає за підтримку структурування екосистеми французьких стартапів як на місцевому, так і на міжнародному рівнях. Французька технічна місія є адміністративним підрозділом Генерального директорату з питань підприємництва в Міністерстві економіки, фінансів, промислового та цифрового суверенітету. Його місія полягає в підтримці розвитку екосистеми French Tech, французького руху інноваційних технологічних стартапів, відповідно до пріоритетів уряду та в іміджі та на службі французів.

Прагнення компанії зробити Францію однією з найпривабливіших країн світу для стартапів, талантів та інвесторів. Для досягнення цієї мети поставлені наступні пріоритети:

- підтримка розвитку технологічних компаній світового рівня, здатних запропонувати рішення для основних суспільних проблем;
- покращити розповсюдження французьких технологічних рішень у всій економічній структурі Франції для зміцнення технологічного суверенітету;
- прискорити відкриття екосистеми для всіх талантів і всіх регіонів, щоб зробити French Tech рушійною силою професійної та економічної інтеграції для всіх;
- позиціонувати French Tech як провідну екосистему Європи для екологічного переходу.

«French Tech» – це термін, який використовується для позначення руху 25 000 французьких стартапів, що працюють у Франції та за кордоном. Його часто використовують для позначення стартапів та всіх учасників екосистеми: інвесторів, допоміжних структур (інкубаторів, акселераторів, спеціалізованих асоціацій тощо).

CNRS¹²³ – Національний центр наукових досліджень. Місія полягає в мобілізації всіх наук для протидії викликам сучасного світу. Основна діяльність наукового центру:

¹²²Whats is the French Tech Mission? La French Tech. URL: <https://lafrenchtech.gouv.fr/en/about-us/presentation-of-the-french-tech-mission/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹²³Missions. CNRS. URL: <https://www.cnrs.fr/fr/le-cnrs/missions> (дата звернення: 08.05.2025).

– маючи понад 80 років фундаментальних досліджень, від дослідження життя, космосу та матерії до людських суспільств, CNRS мобілізує всі науки, щоб зрозуміти виклики сучасного світу у всій їх складності разом із польовими організаціями;

– CNRS заохочує та підтримує застосування результатів досліджень для перетворення їх у конкретні та стійкі соціальні та технологічні інновації для бізнесу та суспільства;

– CNRS є палким прихильником суспільства знань і науки, яка є відкритою та вкорінена у свій час. Він сприяє широкому поширенню знань і наукової культури, а також підтримує тих, хто приймає рішення, у розробці державної політики.

Pasteur Institute (Інститут Пастера)¹²⁴, заснований 1887 року у Франції, є міжнародним дослідницьким та освітнім інститутом, який займається розвитком науки, медицини та охорони здоров'я. Інститут Пастера – це приватна некомерційна організація з визнаним благодійним статусом, на яку покладено чотири основні місії суспільного інтересу – дослідження, освіта, здоров'я населення та людей, а також розвиток інновацій і передача технологій.

Інститут Пастера є міжнародним центром біомедичних досліджень. Дослідження, проведені в Інституті Пастера, розгадують фундаментальні механізми життя, розвивають наукові знання та ведуть до передових медичних застосувань. Основними постулатами є те, що дослідження проводяться на всіх рівнях життя, відбувається реалізація дисциплінарних підходів, унікальні технологічні можливості, а також міжнародна мережа з 32 інститутів на кожному континенті.

Важливість інституту Пастера полягає у таких аспектах:

– Здоров'я населення і людей. Інститут Пастера та його Міжнародна мережа використовують свій науковий досвід для роботи на користь здоров'я населення та окремих людей.

¹²⁴Our missions. Pasteur Institute. URL: <https://www.pasteur.fr/en/our-missions> (дата звернення: 08.05.2025).

– Освіта. Талановиті молоді вчені та професіонали в галузі науки та медицини з усього світу залучаються до високоякісних курсів, які пропонує Інститут Пастера, які викладають експерти вищого рівня як у Франції, так і за кордоном.

– Стратегічний план Пастер 2030. З огляду на численні ризики для здоров'я людини, такі як інфекційні захворювання, резистентність до антибіотиків, старіння, зміна клімату, хронічні запальні захворювання, рак (які все частіше вражають молодих людей) і нейродегенеративні захворювання, Інститут Пастера прагне посилити свою роль як провідної дослідницької організації у світі в розумінні цих захворювань і боротьбі з ними до 2030 року.

Волонтерство. Відданість – одна з основ громадського життя. Щороку 20 000 французів (за оцінками France Volontaires) мобілізуються для участі в акціях розвитку та солідарності по всьому світу протягом періодів від кількох тижнів до кількох років¹²⁵. Волонтерство Франції організоване Міністерством Європи та закордонних справ. Міністерство безпосередньо не фінансує місії волонтерів, а здійснює це через наступні механізми.

Міжнародне солідарне волонтерство дозволяє будь-якій асоціації, затвердженій міністерством, мобілізувати довгострокових волонтерів у сфері співпраці та гуманітарної діяльності, а також отримувати фінансову допомогу на навчання, моніторинг та соціальне та медичне забезпечення волонтерів.

Щороку майже 2000 осіб мобілізуються затвердженими асоціаціями приблизно у ста країнах. Близько тридцяти асоціацій наразі схвалені Міністерством. Незалежно від того, чи є вони приватними чи релігійними за натхненням, чи втручаються вони у сферу надзвичайних ситуацій чи розвитку, чи безпосередньо реалізують свої проєкти, чи відряджають волонтерів до партнерів, усі вони поділяють цінності, визначені спільною хартією міжнародного обміну та солідарного волонтерства.

¹²⁵Volontariats. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/>(дата звернення: 08.05.2025).

Програми міжнародної солідарності «Молодь та місто/життя/відпочинок» дозволяють групам молодих людей у Франції зустрічатися з іншими молодими людьми з країни-партнера для реалізації колективних міжнародних проєктів солідарності за кордоном, а також у Франції. Ця короткострокова колективна мобільність (близько 2–3 тижнів) спрямована на міжкультурний обмін. Щороку понад 1100 молодих людей здійснюють понад 130 міжнародних проєктів солідарності приблизно у тридцяти країнах.

Ініціатива міжнародної солідарності, створена 2020 року для реагування на обмеження, спричинені кризою у сфері охорони здоров'я, підтримує невеликі проєкти, що реалізуються у Франції без мобільності та сприяють залученню та обізнаності молоді в міжкультурному обміні та міжнародній солідарності, зі зв'язками або без них з молоддю з країни-партнера. Дана ініціатива дозволяє розробляти інноваційні формати для підвищення обізнаності про міжнародні проблеми та є частиною підходу до освіти в галузі громадянства та міжнародної солідарності як початкового етапу на шляху міжнародної взаємодії.

Міністерство Європи та закордонних справ повністю віддана подальшому поглибленню партнерських відносин з усіма суб'єктами громадянського суспільства та присвячує частину своєї діяльності діалогу з діаспорами та молоддю. Громадянські волонтерські програми та освіта для громадянства та міжнародної солідарності є передумовами для асоціативної роботи та дозволяють реагувати на основні сучасні виклики та належне впровадження цілей сталого розвитку¹²⁶. Волонтерство, з точки зору французької дипломатії, полягає в допомозі іншим країнам світу наданням кваліфікованого персоналу для роботи і їхній країні.

Одним з інструментів розвитку публічної дипломатії є також аспект фестивалів. Яскравим прикладом є Каннський міжнародний кінофестиваль – один із найпрестижніших кінофорумів світу, який щорічно привертає увагу ЗМІ, кінематографістів та мільйонів глядачів. Основною місією є привертати увагу до

¹²⁶Stratégie de la France pour la société civile et l'engagement citoyen. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/> (дата звернення: 08.05.2025).

фільмів та підвищувати їхню популярність, з метою сприяння розвитку кінематографа, розвитку кіноіндустрії в усьому світі та прославлення кіно на міжнародному рівні. І донині це визнання віри є першою статтею регламенту фестивалю. Каннською традицією є піднімати келих за відомі імена та представляти молодих режисерів у центрі уваги міжнародної кіно сцени. Саме це робить Канни Каннами¹²⁷.

Міжнародний Каннський кінофестиваль, що проводиться вже 77 разів, є однією з найбільш розрекламованих подій у світі та, безумовно, найважливішим кінофестивалем з точки зору світового впливу. Завдяки роботам, митцям та темам, які він презентує на світовій арені протягом своїх 12 днів, захід постійно перебуває в процесі самооновлення.

Позаконкурсні фільми часто мають великий вплив на кінематографічний календар, а спеціальні покази та опівнічні покази надають особливу можливість переглянути більше особистих робіт. «Каннська прем'єра» була запущена 2021 року, щоб представити легенд великого кіно, чиї роботи не обов'язково повністю відповідають критеріям конкурсу, тоді як «Каннська класика» проливає світло на відреставровані копії старих улюблених фільмів, а також на данини поваги та документальні фільми про кіно.

Любителі кіно також можуть досліджувати світ кіно різними способами, відвідуючи майстер-класи, триб'ют-сесії або виставки, які входять до складу подій фестивалю. Наприклад, 2024 року сесії «Rendez-vous with» дали відвідувачам фестивалю можливість провести час у компанії таких виняткових митців, як Меріл Стріп та Джордж Лукас¹²⁸.

Одним із найсучасніших векторів публічної дипломатії виступає цифрова дипломатія. Одним із її інструментів, що надає можливість вести зовнішню політику в умовах глобалізації є інтернет-технології. За допомогою сучасних інтернет-технологій держава має можливість охопити більше міжнародної аудиторії та можливість швидкого реагування на зміни в суспільному житті.

¹²⁷THE FESTIVAL TODAY. Festival De Cannes. <https://www.festival-cannes.com/en/the-festival/the-festival-today/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹²⁸THE FESTIVAL TODAY. Festival... Там само

Формами такої політики є сторінки соціальних мереж, державні сайти, блоги тощо. Зазвичай комунікація з іноземною аудиторією ведеться через офіційні акаунти організацій, установ чи представників влади у таких соціальних мережах як Instagram, X та Twitter.

Отже, Франція вибудовує одну з найефективніших систем публічної дипломатії у світі, поєднуючи традиційні культурні інструменти з сучасними академічними та цифровими підходами. Ключовим елементом є системність та багаторівневий підхід.

Французька публічна дипломатія діє через чітку інституційну мережу, де кожен підрозділ має специфічну роль: культурні інститути («вітрина» французької мови та мистецтва), освітні програми (інвестиції в майбутні еліти), медіаплатформи (формування інформаційного простору) та економічні інструменти (підтримка бізнес-інтересів).

Другий розділ був присвячений вивченню еволюції та основних інструментів застосування французької публічної дипломатії, яка є однією з провідних засобів впливу Франції на світовій арені. Було проаналізовано історичні основи цього явища, починаючи з часів Людовика XIV, коли французька мова закріпилась як “мова дипломатії”, що сприяло формуванню культурної та політичної ідентичності.

Зокрема було визначено, що сучасна французька публічна дипломатія характеризується системністю та різноманітністю підходів, де традиційні культурні засоби вдало інтегруються з новітніми цифровими технологіями. Основні вектори діяльності охоплюють культурно-освітню, наукову, спортивну, цифрову та туристичну – все це разом складає цілісну стратегію підтримки іміджу Франції у світі.

Було підкреслено, що французька публічна дипломатія стикається з сучасними викликами, зумовленими глобальними змінами, посиленням конкуренції у сфері культури, а також з потребою в оновленні інституційної структури. Було розглянуто критику та пропозиції, озвучені протягом багатьох років, що своєю чергою стали поштовхом для проведення реформ, спрямованих

на розвиток програм для молоді, адаптацію культурної політики до сьогодення та розвитку цифрової дипломатії. Це допомогло Франції зберегти статус впливового актора, здатного ефективно формувати міжнародну співпрацю, використовуючи “м’яку силу” та механізми публічної дипломатії.

Отже, цей розділ доводить, що французька публічна дипломатія – це структурована та скоординована система. Вона об’єднує глибокі історичні передумови з сучасними стратегіями та підходами, що адаптуються до глобальних викликів. Завдяки публічній дипломатії Франція зберігає лідерські позиції на світовій арені, ефективно презентує власну культуру, освіту, науку та цифрові можливості. Досвід Франції, без сумніву, може бути прикладом для інших країн, які прагнуть покращити імідж на міжнародній арені.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНІ НАПРЯМИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ ФРАНЦІЇ

3.1. Культурно-освітній компонент як ключовий елемент французької публічної дипломатії

У сучасному контексті міжнародної співпраці культурна дипломатія відіграє одну з ключових ролей у системі публічної дипломатії. Вона поєднує різноманітні інструменти та механізми впливу, спрямовані на формування позитивного іміджу держави, зміцнення міжкультурного діалогу та просування національних цінностей за межами країни. Цей інструмент активно використовується як державними, так і недержавними суб’єктами у реалізації зовнішньополітичних стратегій.

Поняття культурної дипломатії трактується неоднозначно, однак загалом його розглядають як напрям діяльності, орієнтований на налагодження міжнародного співробітництва через культурні, освітні та гуманітарні проєкти. Її часто описують як систему цілеспрямованих заходів, що створює основу для побудови сталого діалогу між країнами.

Франція на сьогодні є одним із провідних світових центрів культурної дипломатії, її політика продовжує приваблювати світову спільноту, демонструючи свої успіхи в галузі мистецтва, кіно, спорту тощо. Наприклад, трагічна пожежа в Нотр-Дам у квітні 2019 року спричинила хвилю підтримки як у французів, так і в міжнародній спільноті, що тільки підкреслює всесвітнє значення французької культури, історії й спадщини¹²⁹.

Політика Французької Республіки реалізується у більш ніж 80 країнах світу, охоплюючи широкий спектр різноманітних проєктів¹³⁰. Особливе значення має участь держави в діяльності Франкофонії — міжнародного об'єднання франкомовних країн, яке сприяє поширенню французької мови та культури, водночас виступаючи дієвим інструментом так званої «м'якої сили».

Слід зауважити, що французький підхід є унікальним у європейському просторі: він базується на активному державному фінансуванні, підтримці культурних ініціатив та впровадженні програм довгострокового впливу. Франція посідає провідне місце в Європі за рівнем розвитку культури й освіти, підтримуючи на законодавчому рівні захист французької мови¹³¹.

Водночас така стратегія формувалася поступово. Елементи культурної дипломатії Франції почали проявлятися ще у період пізнього середньовіччя, але особливо помітною вона стала у XVI–XIX століттях, коли країна активно розширювала свої колоніальні володіння. У цей час відбувалося освоєння земель

¹²⁹Жмура О. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики Франції. Травневі студії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 23 квіт. 2021 р. С. 108–111.

¹³⁰La Francophonie en bref. URL: <https://www.francophonie.org/lafrancophonie-en-bref-754> (дата звернення: 01.04.2025).

¹³¹Подаєнко Ю. Л. Європейський досвід реалізації культурної дипломатії: специфіка та перспективи подальшого розвитку. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Політологія. 2014. Т. 230, Вип. 218. С. 48-53.

Північної Америки, Північної та Західної Африки, країн Близького Сходу, де французька культура набувала нового значення, формуючи підґрунтя для подальшого створення необхідного простору.

Протягом XIX — початку XX століття французька мова залишалась основною мовою дипломатичного спілкування в Європі, що свідчить про потужний культурний та політичний вплив Франції. Цей період ознаменувався тісним переплетенням між культурною політикою та дипломатичними практиками, які були засновані на просуванні національних інтересів через мову, мистецтво, літературу і науку.

Значним етапом у розвитку французької культурної дипломатії стало заснування Французької асоціації мистецької діяльності (AFAA) 1922 року. Ця установа, яка діяла під егідою Міністерства закордонних справ і Міністерства культури Франції, відповідала за координацію діяльності культурних центрів, організацію міжнародних виставок, гастролей театрів та концертів, підтримку сучасного мистецтва і формування позитивного іміджу держави на світовій арені.

AFAA мала на меті сприяти розвитку культурного обміну між Францією та іншими країнами, просуваючи національне мистецтво, мову, традиції та цінності. Її діяльність охоплювала архітектуру, дизайн, кіно, музику, сценічне мистецтво, літературу, і водночас забезпечувала інституційну присутність Франції в культурному просторі інших держав.

У 2006 року Французька асоціація мистецької діяльності об'єдналася з Асоціацією поширення французької думки (ADPF), що дозволило створити єдину структуру — CulturesFrance¹³². Даний крок був частиною ширшої реформи системи культурної дипломатії, яка передбачала оптимізацію інституцій, підвищення ефективності реалізації культурних програм та посилення міжвідомчої координації в питаннях міжнародної співпраці в сфері культури.

¹³²Notre-Dame: un projet de loi et un concours d'architecture annoncés. 15.05.2019. URL: <https://www.gouvernement.fr/notre-dame-un-projet-de-loi-et-unconcours-d-architecture-annonces> (дата звернення: 01.04.2025).

Паралельно з інституційними змінами у Франції зростало занепокоєння щодо зменшення її культурного впливу у світі. Проблема була порушена у статті американського аналітика Д. Моррісона «У пошуках втраченого часу», де автор підкреслив відступ Франції від лідерських позицій у сфері культурної політики¹³³. Йшлося про домінування англomовної культури та необхідність оновлення механізмів культурної присутності Франції на міжнародній арені.

У відповідь на ці виклики, французький дослідник Ф. Мартель провів глибокий аналіз причин послаблення позицій держави в інформаційно-культурному середовищі. У своїй праці «Культура: чому Франція програє битву м'якої сили?»¹³⁴ він аргументував щодо необхідності комплексного реформування культурної дипломатії. Зокрема, було наголошено на потребі оновлення форм представлення культури, модернізації медіаплатформ та створення конкурентного контенту у відповідь на глобальну культурну експансію.

На тлі подібних критичних публікацій та зважаючи на виклики сучасного світу, французька влада ініціювала низку реформ у галузі культурної дипломатії. 2009 року Міністерство закордонних справ Франції представило концепцію «дипломатії впливу» (*diplomatie d'influence*), яка стала складовою урядової програми від назвою «Культурна дипломатія та дипломатія впливу»¹³⁵. В її основі лежала ідея цілеспрямованої присутності у ключових міжнародних культурних просторах, а також використання культури як стратегічного ресурсу для зовнішньої політики.

Оновлена модель культурної дипломатії Франції, яка базується на концепції впливу, передбачає розширення сфер взаємодії: освіта, наука, гуманітарна діяльність, молодіжна політика, охорона здоров'я, захист довкілля,

¹³³Morrison D. In Search of Lost Time. URL: <https://lepvaddendum.wordpress.com/2010/04/02/in-search-of-lost-time-by-donaldmorrison/> (дата звернення: 01.04.2025).

¹³⁴Martel F. Pourquoi la France a perdu la bataille de la diplomatie culturelle. 2011. URL: https://www.lexpress.fr/actualite/politique/pourquoi-la-francea-perdu-la-bataille-de-la-diplomatie-culturelle_1061087.html (дата звернення: 01.04.2025).

¹³⁵Diplomatie culturelle et d'influence: priorités et enjeux pour demain. URL: <https://www.fle.fr/Diplomatie-culturelle-et-d-influence-priorites-et-enjeuxpour-demain> (дата звернення: 01.04.2025).

прав людини, а також підтримка франкомовного інформаційного простору¹³⁶. Особлива увага надається саме освітній складовій, яка визнається стратегічним ресурсом у формуванні позитивного ставлення до країни серед іноземної молоді.

Освіта в даному випадку стала ключовим інструментом м'якої сили, оскільки вона дозволяє формувати довгострокові зв'язки з майбутніми елітами інших держав. У даному контексті Франція активно підтримує створення мережі франкомовних навчальних закладів за кордоном, розширення програм академічної мобільності та вдосконалення навчально-методичної бази викладання французької мови.

На сучасному етапі культурна дипломатія Франції не обмежується традиційними форматами просування мови чи мистецтва. У фокусі — створення спільного гуманітарного простору, в якому відбувається обмін знаннями, досвідом та креативними ідеями. Йдеться про просування французької моди, гастрономії, дизайну, кінематографу, архітектури, а також про підтримку інноваційних індустрій креативної економіки.

Законодавчим підґрунтям для реалізації нової стратегії стала урядова ініціатива № 2010–873, відповідно до якої була створена низка нових інституцій: Французький інститут, Campus France, Експертна комісія з питань міжнародного співробітництва тощо. Подібні структури отримали широкі повноваження у сфері координації міжнародних культурних програм, налагодження академічних зв'язків, моніторингу ефективності культурної дипломатії та ін¹³⁷.

Розширення франкомовного простору є одним із пріоритетних завдань Франції. За даними Міжнародної організації Франкофонії, у світі нараховується понад 300 мільйонів осіб, які володіють французькою мовою, з них понад 80

¹³⁶Déclaration de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères, sur le Plan de développement de l'enseignement français à l'étranger, à Paris le 3 octobre 2019. URL: <https://www.viepublique.fr/discours/270940-jean-yves-le-drian-03102019-enseignement-francaisletranger> (дата звернення: 01.04.2025).

¹³⁷Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat : Loi of 27.07.2010 no. n° 2010-873. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022521532/2020-11-26/> (date of access: 10.06.2025).

мільйонів здобувають освіту саме цією мовою¹³⁸. Мова активно використовується у сфері дипломатії, міжнародного права, наукових публікацій та глобального ділового спілкування.

Франція займає п'яте місце серед мов світу за кількістю носіїв і є однією з офіційних мов таких міжнародних організацій, як ООН, ЮНЕСКО, ЄС та МОФ. Найбільший приріст франкомовного населення фіксується в країнах Африки, де французька мова є державною у 11 державах і другою офіційною у ще десяти. Це пояснюється високими темпами народжуваності, зростанням рівня шкільної освіти та активною політикою Франції щодо підтримки мовної й культурної присутності на континенті.

Франкомовна спільнота охоплює 88 країн і територій, об'єднаних Міжнародною організацією Франкофонії (МОФ). Ця організація не лише сприяє просуванню французької мови, а й виступає активним гравцем у сфері політичної, економічної та культурної взаємодії. МОФ надає підтримку в галузі освіти, науки, захисту прав людини, а також у розбудові демократичних інституцій і сталого розвитку.

Одним із пріоритетів МОФ є сприяння інклюзивній та якісній освіті. Особливу увагу приділено країнам Африки, де французька мова відіграє роль ключового інструмента соціальної мобільності, доступу до вищої освіти та професійної реалізації. Понад 90% франкомовного населення проживає саме на африканському континенті, що визначає стратегічне значення регіону для Франції¹³⁹.

2018 року президент Еммануель Макрон презентував оновлену стратегію Франції щодо розвитку французької мови у світі. Згідно з цим планом, було запропоновано 33 конкретні ініціативи, спрямовані на підтримку франкомовної

¹³⁸L'Organisation internationale de la Francophonie. <https://www.francophonie.org/node/81> (дата звернення: 30.03.2025).

¹³⁹French is now the fifth most spoken world language and growing — thanks to Africans. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2018/10/french-is-nowthe-fifth-most-spoken-world-language-and-growing-thanks-to-africans/> (дата звернення: 01.04.2025).

освіти, розширення культурної присутності Франції та зміцнення позицій французької у цифровому просторі¹⁴⁰.

Серед основних напрямів: створення нових шкіл за кордоном, підвищення кваліфікації викладачів, розробка електронних платформ для дистанційного навчання, просування багатомовності та підтримка молодіжних культурних проєктів. Стратегія також передбачає формування єдиного франкомовного політичного простору, заснованого на спільних демократичних цінностях і культурній близькості.

Франція також активно підтримує діяльність міжнародних медіа, які транслюють французькою: TV5Monde, France 24, RFI. Ці ресурси відіграють важливу роль у формуванні позитивного іміджу держави, просуванні її політичної позиції та забезпеченні доступу до незалежної інформації для франкомовної аудиторії по всьому світу.

Таким чином, у сучасному контексті міжнародної співпраці культурна дипломатія відіграє одну з ключових ролей у системі публічної дипломатії. Вона поєднує різноманітні інструменти та механізми впливу, спрямовані на формування позитивного іміджу держави, зміцнення міжкультурного діалогу та просування національних цінностей за межами країни. Цей інструмент активно використовується як державними, так і недержавними суб'єктами у реалізації зовнішньополітичних стратегій.

Франція активно використовує культурну дипломатію як складову своєї зовнішньої політики. Одним із ключових елементів цієї стратегії є популяризація національної культури та спадщини, яка сприяє зміцненню міжнародного авторитету країни. Через проведення європейських та міжнародних фестивалів, виставок, мистецьких форумів і тематичних заходів, Французька Республіка послідовно формує позитивний імідж на світовій арені. Така діяльність слугує не лише джерелом культурного обміну, а й ефективним засобом досягнення зовнішньополітичних цілей.

¹⁴⁰Politique de développement: la stratégie de la France. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/developpement/> (дата звернення: 30.03.2025).

Культурна дипломатія сприяє зміцненню довгострокових міжнародних відносин, оскільки забезпечує поширення інформації про країну, підвищує рівень довіри до її політики та створює позитивний наратив у свідомості міжнародної спільноти. Реалізація цієї політики супроводжується відкриттям культурно-освітніх установ за кордоном, що стають осередками культурного обміну та співпраці.

Інструменти популяризації культури охоплюють мистецтво, музику, танці, звичаї, кінематограф, освітні обміни, тематичні виставки, а також мовні та академічні програми, спрямовані на знайомство іноземної аудиторії з французькою культурною спадщиною. Крім того, реалізуються програми грантової підтримки, надаються стипендії для навчання у Франції, проводяться конференції, семінари та тематичні зустрічі, які сприяють поглибленню зацікавлення французькою мовою та культурою.

У цьому контексті особливу роль відіграють культурні та освітні установи, які повинні мати належний рівень фінансування, кадрової забезпеченості та матеріально-технічного ресурсу. Державна підтримка таких інституцій є необхідною умовою для збереження і зміцнення позицій Франції як активного та впливового суб'єкта культурної дипломатії на міжнародній арені.

Франція володіє потужною мережею внутрішніх культурних інституцій, розташованих по всій території країни. У кожному місті функціонують заклади культури, які сприяють підтримці та популяризації мистецтва у різноманітних його формах. Значну роль у цьому процесі відіграють музеї, художні центри, галереї, чимало з яких перебувають під опікою державних органів, зокрема Міністерства культури Франції.

На сьогодні у Франції діє близько 1200 музеїв, серед яких чимало мають міжнародне визнання та щороку приваблюють мільйони відвідувачів. Найвідомішими серед них є: Версальський палац, Лувр, Музей Орсе, Центр Помпіду, Музей ке Бранлі, Національний музей сучасного мистецтва, Музей Армії, Музей Карнавале, а також Національні музеї Родена, Оранжері, Еволюції

тощо. Ці культурні заклади стали візитівками Франції, що сприяють розвитку туризму та міжкультурного діалогу.

Особливе місце в культурному ландшафті Франції посідає столиця – Париж, де зосереджено основні національні музеї. Лувр, що володіє однією з найбільших художніх колекцій світу, був реконструйований наприкінці ХХ століття і є флагманом французької музейної справи. Музей Орсе, створений на базі колишнього залізничного вокзалу, містить виняткову колекцію творів мистецтва ХІХ – початку ХХ століття. Центр Жоржа Помпідю не лише експонує сучасне мистецтво, а й слугує важливим комунікаційним центром завдяки наявності бібліотеки, медіатеки та публічного простору для вуличних перформансів і артистичних подій.

Франція також активно підтримує менші музеї з приватними колекціями, серед яких виділяються Мармоттан, Коньяк-Дже, Оранжері. Палац Гран-Пале та Петі-Пале регулярно стають локаціями масштабних виставкових проєктів. Значну роль у просуванні мультикультурності відіграють Музей арабського світу та Музей африканського й океанічного мистецтва, які знайомлять французьку публіку з культурними надбаннями інших цивілізацій.

Отже, з урахуванням викликів ХХІ століття – глобалізації, конкуренції культур, інформаційних війн – культурна дипломатія постає як універсальний і стратегічний інструмент міжнародної політики. Французький досвід може стати прикладом для інших країн, що прагнуть посилити свій гуманітарний потенціал і зміцнити присутність на глобальній арені за рахунок культури, освіти та ціннісного діалогу.

3.2. Інституції, що реалізують публічну дипломатію Франції на міжнародній арені

На сучасному етапі реалізації французької стратегії «м'якої сили» спостерігається активне функціонування мережі культурно-освітніх інституцій по всьому світу. Водночас реформа 2009 року, що стосувалася трансформації підходів до культурної дипломатії, позначилася суттєвими змінами в організаційній структурі установ публічної дипломатії. У межах розробки нової

моделі впливу — так званої «дипломатії впливу» (*Diplomatie d'influence*) — було переосмислено діяльність відповідних організацій і уточнено їхню роль у формуванні міжнародного іміджу Франції¹⁴¹.

Згідно з новою концепцією, що відповідала викликам глобалізованого світу, зовнішньополітична стратегія Франції мала зосереджуватись не лише на традиційних інструментах впливу, а й на культурі, освіті, науці, підтримці демократичних цінностей і прав людини. Реалізація нових підходів стала можливою завдяки ухваленню закону № 2010–873, відповідно до якого були створені три ключові інституції: Французький інститут, організація *Campus France* та Французька експертна комісія¹⁴².

Французький інститут, який став центральним елементом оновленої моделі культурної дипломатії, замінив попередню інституцію *CulturesFrance*. Остання була заснована на початку XX століття під егідою Міністерства закордонних справ і Міністерства культури та відповідала за поширення французької культури за кордоном.

2011 року *CulturesFrance* було офіційно перетворено на Французький інститут (*L'Institut français*) відповідно до положень закону № 2010–873¹⁴³. Нова структура отримала розширений мандат: було збільшено масштаби діяльності, розширено географію проєктів та посилено координацію культурного впливу Франції в різних регіонах світу.

Попри зростання фінансування в перші роки після реформування, вже у період з 2011 по 2016 рік спостерігалось скорочення бюджетних асигнувань. Це змусило керівництво Інституту шукати нові джерела ресурсів, оптимізувати витрати та зміцнювати партнерство з приватними й міжнародними донорами.

¹⁴¹Projet de loi de finances pour 2009: Action extérieure de l'État: action culturelle et scientifique extérieure. URL: https://www.senat.fr/rap/a08-102-2/a08-102-2_mono.html#toc4 (дата звернення: 02.04.2025).

¹⁴²Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat : Loi of 27.07.2010 no. n° 2010-873. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022521532/2020-11-26/> (date of access: 10.06.2025).

¹⁴³L'Institut français, acteur de la diplomatie d'influence de la France. URL: https://www.if.institutfrancais.com/sites/default/files/medias/documents/if_ra_2019.pdf (дата звернення: 01.04.2025).

Попри фінансові обмеження, Інститут залишався ключовою установою у просуванні французької культури та цінностей за кордоном у певний період часу.

Одним із пріоритетних напрямів роботи Французького інституту є координація мережі культурних центрів і посольств, діяльність яких охоплює різні форми міжнародної взаємодії: організацію фестивалів, виставок, кінопоказів, лекцій, обмінів та інших подій. У цьому контексті Інститут функціонує не лише як інструмент культури, а як повноцінний засіб формування іміджу Франції у світі.

Французький інститут, окрім координації культурних ініціатив, виконує функцію аналітичного центру, що здійснює моніторинг ефективності реалізації культурної дипломатії. Зокрема, Інститут займається оцінкою якості реалізованих проєктів, аналізом їх впливу на громадську думку та імідж країни, а також розробкою рекомендацій для подальшого вдосконалення механізмів публічної дипломатії.

Особливої уваги Інститут приділяє просуванню французької мови як складової культурної ідентичності. У партнерстві з мережами Альянс Франсез (Alliance Française), освітніми установами та місцевими органами влади, Інститут реалізує численні мовні програми, організовує курси, літні школи, сертифікаційні іспити, а також міжнародні лінгвістичні заходи.

Ще одним стратегічним напрямом є підтримка сучасного мистецтва. Французький інститут щороку організовує понад 1500 заходів, пов'язаних з театром, музикою, кіно, архітектурою, дизайном і гастрономією. Усі ці ініціативи не лише демонструють культурне розмаїття Франції, а й слугують інструментом міжкультурного діалогу та порозуміння.

Важливим досягненням у сфері кіно стала підтримка проєктів спільної продукції з іншими державами. Це дозволяє розширити присутність французької кінематографії у світі, формує позитивний імідж країни як відкритої до співпраці та інноваційної у сфері культури.

Французький інститут також розвиває цифрові технології як засіб культурної комунікації. Зокрема, функціонує онлайн-платформа «IF Cinéma»,

яка дозволяє партнерам по всьому світу отримати доступ до фільмів для некомерційних показів. Завдяки такому сервісу французьке кіно стало доступнішим у найвіддаленіших регіонах планети¹⁴⁴.

У рамках цифровізації культурної дипломатії Франція також підтримує платформи «IF Verso», «IF Profs» та «IF Digital», які об'єднують фахівців у сфері освіти, мистецтва та креативних індустрій. Ці ресурси сприяють обміну досвідом, розвитку професійних мереж і забезпечують широке поширення французької культури через інтернет-середовище.

Окрім Французького інституту, вагоме місце у системі французької культурної дипломатії займає організація Campus France¹⁴⁵. Це державна установа, яка відповідає за просування вищої освіти Франції за кордоном, підтримку іноземних студентів, а також організацію академічних обмінів та стипендійних програм.

Campus France функціонує під егідою Міністерства Європи й закордонних справ та Міністерства вищої освіти й науки Франції. Завдяки розгалуженій мережі представництв у понад 110 країнах світу, організація забезпечує інформаційну, організаційну та консультаційну підтримку іноземним абітурієнтам і студентам, які планують навчання у Франції.

Campus France також розвиває численні міжнародні програми: Eiffel, Erasmus+, PNC, MOPGA, а також двосторонні стипендії, фінансовані разом з урядами інших країн. Ці програми спрямовані на залучення талановитої молоді до французької системи вищої освіти, розвиток наукового потенціалу та формування кола культурно й академічно орієнтованих партнерів Франції.

Одним з інструментів культурної дипломатії є також створення освітньо-культурних просторів при посольствах Франції. Ці центри поєднують функції культурного представництва, освітньої установи та інформаційного хабу. У них організовуються лекції, кінопокази, книжкові клуби, художні виставки, а також

¹⁴⁴L'Institut français fait vivre le cinéma dans le monde. URL: <https://ifcinema.institutfrancais.com/fr> (дата звернення: 02.04.2025).

¹⁴⁵Campus France Ukraine. URL: <https://www.ukraine.campusfrance.org/> (дата звернення: 01.04.2025).

мовні курси, що створює простір для живої комунікації між Францією та країнами перебування.

Французька експертна комісія з міжнародного розвитку — ще один інструмент у системі культурного впливу. Її діяльність полягає в оцінюванні проєктів, аналізі ефективності реалізації програм міжнародного співробітництва та формуванні експертних висновків для вдосконалення політики.

Важливою є її консультативна роль у виборі партнерів, оцінці сталості проєктів, відповідності цінностям французької зовнішньої політики, а також моніторингу дотримання культурної різноманітності та прав людини у процесі реалізації програм підтримки. Таким чином, експертна комісія забезпечує інституційну якість і послідовність реалізації стратегії «м'якої сили».

Одним із прикладів ефективної реалізації культурної дипломатії є діяльність мережі Альянс Франсез (Alliance Française), яка діє у 132 країнах та об'єднує понад 800 центрів. Це одна із наймасштабніших міжнародних організацій з просування французької мови й культури у світі.

Альянс Франсез виконує як мовну, так і культурну функцію: надає послуги з викладання французької мови, організовує іспити DELF/DALF, а також проводить різноманітні культурні заходи — від виставок до театральних постановок. Водночас мережа відіграє важливу роль у розвитку міжкультурної толерантності та діалогу.

Особливістю діяльності Альянс Франсез є її статус автономної неурядової організації, яка діє під патронатом держави, але водночас має високий рівень самостійності. Це дозволяє їй адаптуватися до локальних умов, залучати місцеві ресурси та створювати контент, що відповідає специфіці регіонального контексту¹⁴⁶.

Окрім мовної підтримки, Франція через Альянс Франсез активно просуває свої культурні ідеї, в тому числі через музику, кіно, моду та гастрономію. Так, фестивалі французького кіно, тижні французької кухні або концерти класичної

¹⁴⁶Le réseau culturel français à l'étranger. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatieculturelle/le-reseau-culturel-francais-a-l-etranger/> (дата звернення: 01.04.2025).

музики слугують не лише інструментами впливу, а й елементами міжкультурної інтеграції.

У сучасному цифровому середовищі важливим викликом стало збереження конкурентоздатності французької культури серед глобального потоку інформації. У відповідь на це Франція розвиває цифрові платформи, що забезпечують присутність у медіапросторі, включаючи трансляції культурних подій, подкасти, блоги, онлайн-курси та соціальні мережі, які спрямовані на залучення молоді.

Загалом, поєднання традиційних та інноваційних підходів дозволяє Франції зберігати й зміцнювати свої позиції у світовому культурному просторі. Модель культурної дипломатії, побудована на відкритості, різноманітності та партнерстві, є дієвим інструментом формування сприятливого іміджу держави.

Таким чином, система культурної дипломатії Франції охоплює цілу мережу взаємопов'язаних інституцій, програм і стратегій, спрямованих на довготривалий вплив у глобальному гуманітарному середовищі. Інтеграція культурної політики у зовнішньополітичну діяльність дозволяє Франції залишатися впливовим суб'єктом у міжнародних відносинах.

Ключовими особливостями французької моделі є: системний підхід до реалізації стратегії «м'якої сили», державна підтримка культурних інституцій, активна участь у франкомовному просторі, розвиток цифрових інструментів комунікації та тісна взаємодія з громадянським суспільством інших країн.

Успішність культурної дипломатії Франції зумовлена гнучкістю її інституційної структури, наявністю потужного освітнього й наукового потенціалу, а також чітким баченням ролі культури в досягненні зовнішньополітичних цілей. Франція демонструє приклад поєднання культурної спадщини з інноваційними підходами до просування власних цінностей і позицій.

Отже, у XXI столітті культура дедалі частіше розглядається не лише як м'який інструмент впливу, а як незалежна сфера формування міжнародного іміджу для держави. У цьому контексті французький досвід може стати цінним

орієнтиром для країн, що прагнуть інтегрувати культурний компонент у свою дипломатичну стратегію.

3.3. Вплив французької публічної дипломатії на динаміку сучасних міжнародних відносин

В умовах зростаючої конкуренції між провідними державами світу за вплив на глобальному рівні, Франція робить ставку на розвиток «м'якої сили» як ефективного інструменту зміцнення своїх позицій у міжнародній політиці. Такий підхід дозволяє просувати національні інтереси без застосування сили, через привабливість культури, освіти, науки та інших сфер гуманітарної взаємодії. Особливу роль ця стратегія відіграє у контексті суперництва із США, які активно поширюють свою культурну та освітню експансію у світі¹⁴⁷.

Для реалізації такого підходу Франція здійснює комплексну політику публічної дипломатії, яка включає не лише пряме державне фінансування, але й використання фінансової автономії освітніх і культурних закладів. Це відкриває можливість брати участь у міжнародних грантових програмах та залучати ресурси від іноземних партнерів¹⁴⁸. Особливістю французької моделі є поділ публічної дипломатії на окремі вектори: культурний, освітній, спортивний, цифровий, гастрономічний, науковий тощо, які можуть взаємодіяти між собою або реалізовуватись паралельно.

Кожен із зазначених напрямів є важливим для формування позитивного іміджу Франції за кордоном. Одним із провідних інструментів залишається культурна дипломатія, яка демонструє високу ефективність у сучасних міжнародних відносинах. Паралельно розвивається спортивна дипломатія, що є не менш впливовою сферою. На сьогодні Франція має мережу з понад 47 тисяч спортивних асоціацій, діяльність яких поширюється на міжнародний рівень.

¹⁴⁷Макогон Д. І. Роль і місце Франції в сучасній системі міжнародних відносин. Вісник СевНТУ. Політологія. 2014. Вип. 145. С. 233.

¹⁴⁸Руднева В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. № 1. С. 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_18 (дата звернення: 13.05.2025).

Напрямок спортивного сектору є стратегічним, оскільки французька мова має офіційний статус на Олімпійських іграх, що підсилює символічну вагу Франції в спортивному русі. З метою зміцнення міжнародної присутності, держава делегує своїх представників до Французького комітету з міжнародного спорту (CFSI) та Французького національного олімпійського і спортивного комітету (CNOSF)¹⁴⁹.

Французька Республіка брала участь у всіх Олімпійських іграх сучасної доби, що свідчить про її системну зацікавленість у глобальній спортивній дипломатії. Окрім змагань, країна бере активну участь у формуванні політики міжнародних спортивних організацій, просуває ідеї солідарності, інклюзивності та толерантності, які стали невід'ємною частиною французького гуманітарного дискурсу.

Слід зауважити, що спорт в даному випадку виступає не лише сферою змагань, але й засобом просування ідей єдності, взаємоповаги та культурного обміну. Французька дипломатія активно використовує спортивні події як майданчик для побудови міждержавних контактів, зміцнення співпраці з країнами-партнерами та підвищення глобальної впізнаваності національного бренду.

Яскравим прикладом використання спортивної дипломатії стала заявка Франції на проведення Олімпійських ігор 2024 року в Парижі. Цей проєкт не лише сприяв підвищенню іміджу країни як організатора масштабних міжнародних заходів, а й став інструментом формування позитивного ставлення до французької культури, мови та соціальної моделі. Олімпіада була розглянута як потужна платформа для утвердження м'якої сили держави¹⁵⁰.

Особливу увагу в межах французької гуманітарної дипломатії також приділено цифровій культурі. Президент Еммануель Макрон у своєму виступі

¹⁴⁹Французький національний та олімпійський і спортивний комітет. URL: <https://cnosf.franceolympique.com/> (дата звернення: 01.04.2025).

¹⁵⁰Олімпійські ігри 2024 у Парижі: все, що потрібно знати. URL: <https://www.dw.com/uk/olimpijski-igri-2024-u-parizi-vse-so-potribno-znati/a-69779756> (дата звернення: 03.04.2025).

підкреслив необхідність переходу до цифрової гуманітарної стратегії, що має забезпечити Франції провідні позиції у світовому інформаційному просторі¹⁵¹.

Французький уряд розробив низку ініціатив, серед яких — підтримка цифрових стартапів, розробка онлайн-платформ для просування культури, кіно, освіти, музики, а також створення міжнародних цифрових альянсів. Значну роль у цьому процесі відіграє Національний центр кіно та анімації (CNC), який підтримує цифрову трансформацію кінематографії¹⁵².

Одним з найуспішніших цифрових проєктів став TV5MONDE+ — мультимедійна онлайн-платформа, яка транслює франкомовний контент у понад 200 країнах світу. Вона дозволяє користувачам переглядати фільми, серіали, документалістику, освітні матеріали, а також стежити за новинами в режимі реального часу.

Розширення цифрової дипломатії дозволяє Франції підтримувати зв'язок з молоддю, новими аудиторіями та франкофонними спільнотами у різних регіонах. Це підвищує впізнаваність культури, формує довіру до держави та створює передумови для співпраці на міжнародному рівні.

Підтвердженням стратегічної важливості цифрової гуманітарної політики стала розробка національної програми «Франція 2030», яка містить положення про цифрову трансформацію культурного сектору. Серед її пріоритетів — підтримка інновацій у сфері мистецтва, модернізація установ культури та створення умов для цифрової інклюзії¹⁵³.

Ще одним дієвим механізмом французької гуманітарної політики є співпраця з неурядовими організаціями, зокрема у галузі прав людини, розвитку демократії та міжкультурного діалогу. Уряд Франції підтримує діяльність міжнародних фондів, дослідницьких інституцій та громадських ініціатив, що

¹⁵¹The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy. URL: https://publicdiplomacy.wikia.org/wiki/The_Edward_R._Murrow_Center_of_Public_Diplomacy (дата звернення: 01.04.2025).

¹⁵²Національний центр кіно та анімації. URL: <https://www.fanuc.eu/ua/uk> (дата звернення: 02.04.2025).

¹⁵³Fagot V. France 2030 :« Le privé n'en fait pas assez pour le financement de l'innovation ». Le Monde.fr. URL: <https://www.lemonde.fr> (дата звернення: 08.05.2025).

реалізуються у різних куточках світу, особливо в Африці, на Близькому Сході та у країнах Латинської Америки.

У фокусі залишаються програми з освіти для дівчат, просування гендерної рівності, боротьби з дискримінацією, захисту меншин. Такі ініціативи координуються через відповідні дипломатичні місії Франції, а також спеціалізовані структури — Французьке агентство розвитку (AFD), Фонд Франкофонії, Центр дипломатичних і стратегічних досліджень (CEDS)¹⁵⁴.

Франція активно інтегрує гуманітарні аспекти до політики міжнародного співробітництва в рамках Європейського Союзу, ООН, ЮНЕСКО та інших міжурядових організацій. Особливу роль у цьому контексті відіграє Французький комітет з прав людини (CNCDH), який розробляє аналітичні матеріали, моніторингові звіти та рекомендації щодо дотримання міжнародних стандартів у сфері гуманітарного права¹⁵⁵.

Щорічно Франція інвестує значні кошти у підтримку гуманітарних ініціатив: наприклад 2021 року було спрямовано понад 500 мільйонів євро на реалізацію проєктів, пов'язаних із захистом прав людини, освітою, охороною здоров'я та реагуванням на гуманітарні кризи. Така політика сприяє формуванню позитивного іміджу держави як соціально відповідального актора.

Французька гуманітарна дипломатія також спрямована на зміцнення двосторонніх відносин з країнами-партнерами, зокрема шляхом впровадження культурних програм, мовних ініціатив та різноманітних освітніх обмінів. Це забезпечує формування стійких контактів між громадянськими суспільствами та сприяє довготривалому співробітництву.

Важливим аспектом також є підтримка вразливих груп населення, які постраждали від конфліктів, стихійних лих або перебувають у кризових регіонах. Франція реалізує цільові програми гуманітарної допомоги, зокрема у сфері медичної евакуації, постачання ліків, продовольства, тимчасового житла. Це дає

¹⁵⁴Центр дипломатичних і стратегічних досліджень. URL: <https://www.ceds.fr/> (дата звернення: 02.04.2025).

¹⁵⁵Французький комітет з прав людини. URL: <https://ennhri.org/our-members/france/> (дата звернення: 02.04.2025).

змогу не лише реагувати на нагальні виклики, а й закладати основу для подальшої стабілізації ситуації в регіонах.

У рамках концепції «гуманітарного впливу» Франція активно підтримує ініціативи, спрямовані на збереження культурної спадщини у зонах конфліктів. Особливо актуальною ця діяльність стала у зв'язку з руйнуванням історичних пам'яток на Близькому Сході, в Африці та інших регіонах. За підтримки Французького інституту збереження культурної спадщини реалізуються міжнародні проекти реставрації, цифрового сканування та музеєфікації об'єктів.

Значну увагу Франція приділяє співпраці з ЮНЕСКО у сфері охорони культурної спадщини людства. Французькі фахівці беруть участь у розробці стандартів збереження архітектурних комплексів, археологічних пам'яток та нематеріальної спадщини. Завдяки такій діяльності країна зміцнює свій авторитет у міжнародних гуманітарних колах і водночас сприяє просуванню власних культурних практик¹⁵⁶.

Ще одним аспектом є участь Франції в антикризових місіях, зокрема через Міжнародну коаліцію для захисту культурної спадщини (ALIPH). Ця організація об'єднує зусилля урядів, експертів і громадських структур для реагування на загрози культурному середовищу. Франція входить до керівного складу ALIPH і бере участь у фінансуванні гуманітарних ініціатив, спрямованих на збереження пам'яток у зонах бойових дій¹⁵⁷.

Французька дипломатія активно використовує культуру як міст між країнами й цивілізаціями. Так, у співпраці з країнами Африки, Сходу та Латинської Америки організовуються фестивалі, дні культури, гастролі митців та наукові форуми, що дозволяє укріплювати довіру, зменшувати міжкультурну напругу і стимулювати позитивні зміни у глобальному контексті.

Франція також послідовно виступає за захист прав митців і свободи художнього самовираження. У міжнародних організаціях вона просуває

¹⁵⁶France and UNESCO. *France Diplomacy - Ministry for Europe and Foreign Affairs*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/france-and-the-united-nations/france-and-the-united-nations/france-and-unesco/> (дата звернення: 08.05.2025).

¹⁵⁷Міжнародна коаліція для захисту культурної спадщини. URL: <https://www.aliph-foundation.org/> (дата звернення: 01.04.2025).

документи, що гарантують права культурних діячів, доступ до ресурсів та захист у разі утисків. Цей напрям реалізується у партнерстві з громадськими структурами, фондами та мережами митців.

У такий спосіб гуманітарна дипломатія Франції постає не лише як зовнішньополітичний інструмент, але як елемент глобального відповідального лідерства, орієнтованого на збереження миру, культури і гуманітарних цінностей. Її стратегія демонструє ефективне поєднання культурної спадщини та сучасних форм глобальної взаємодії.

Франція також активно впроваджує концепцію «м'якої сили» у власну зовнішньополітичну діяльність, особливо у взаєминах із державами, що раніше входили до складу її колоніальної імперії. В африканському напрямі ця політика реалізується насамперед через культурну експансію та освітні ініціативи. Зокрема, в Алжирі функціонує міжнародний коледж-ліцей імені Александра Дюма, який виступає центром франкомовної освіти. Значна увага приділяється популяризації французької мови, що включає підготовку викладацького складу, а також створення мовних центрів у 35 університетах країни, де забезпечується інтенсивне вивчення французької мови¹⁵⁸.

У Південній Америці ключовим партнером Франції виступає Бразилія. Двосторонні відносини охоплюють широкий спектр співпраці в культурній, науковій та технологічній сферах. На території країни діють три французькі середні школи (у Сан-Паулу, Ріо-де-Жанейро та Бразилія), де навчається близько 2150 учнів, серед яких понад 1000 — громадяни Франції. Мережа Альянс Франсез у Бразилії є найрозвиненішою у світі, представлена 74 закладами у 52 містах. Враховуючи глибокі історичні та поточні зв'язки з Францією, Бразилія володіє правом на членство в Міжнародній організації Франкофонії¹⁵⁹.

¹⁵⁸Relations bilatérales. *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/algerie/relations-bilaterales/> (дата звернення: 28.05.2025).

¹⁵⁹Relations bilatérales. *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/bresil/relations-bilaterales/> (дата звернення: 28.05.2025).

Таким чином, політика «м'якої сили» у виконанні Франції реалізується через системну культурну, освітню й мовну присутність, що дозволяє не лише зміцнювати гуманітарний вплив, але й формувати довгострокові стратегічні альянси в ключових регіонах світу¹⁶⁰.

Підсумовуючи викладене, можна стверджувати, що гуманітарна дипломатія Франції є важливою складовою її зовнішньої політики. Вона поєднує культурні, освітні, спортивні, цифрові, правозахисні та гуманітарні напрями, створюючи багаторівневу систему впливу на глобальні процеси. Завдяки системному підходу та активному використанню інструментів «м'якої сили» Франція успішно реалізує свої зовнішньополітичні цілі, зміцнюючи власну позицію у світі.

Особливістю французької моделі є поєднання державної підтримки з гнучкістю недержавних ініціатив. Це дозволяє адаптувати дипломатичні інструменти до конкретних регіональних і культурних контекстів, водночас забезпечуючи ефективність та сталість результатів. Франція демонструє приклад того, як гуманітарна дипломатія може слугувати засобом формування довіри, міждержавної солідарності та культурного партнерства.

У XXI столітті, коли геополітичні конфлікти все частіше супроводжуються інформаційними війнами, культурна і гуманітарна дипломатія набуває особливого значення. Французький досвід засвідчує, що саме ці інструменти можуть забезпечити довгостроковий позитивний вплив, сприяти запобіганню конфліктам і сприяти міжнародній стабільності.

Таким чином, гуманітарна дипломатія Франції є стратегічним ресурсом, що поєднує традиційні цінності з інноваційними підходами, спрямованими на досягнення миру, культурної взаємодії та сталого розвитку. Цей досвід може бути корисним для інших держав, які прагнуть посилити свій вплив у світі не силовими методами, а шляхом поширення гуманітарних цінностей і партнерства.

¹⁶⁰Жмура О. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики Франції. Травневі студії : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 23 квіт. 2021 р. С. 108–111.

У цьому розділі аналіз сучасних напрямів публічної дипломатії Франції дозволяє дійти висновку, що одним із найпотужніших інструментів французької публічної дипломатії виступає культурно-освітній компонент. Франція традиційно приділяє значну увагу підтримці культури, мистецтва, мови й освіти як базових засад формування міжнародного гуманітарного діалогу. Системна участь у Франкофонії, підтримка національної мови, активна робота мережі культурних центрів і освітніх програм демонструють стратегічний підхід до використання культури як інструменту «м'якої сили».

Історичні витoki культурної дипломатії Франції сягають кількох століть, однак найбільшої інституційної завершеності вона набула впродовж XX–XXI століть. Створення й подальше реформування таких установ, як Французька асоціація мистецької діяльності, Cultures France, а згодом — Французький інститут, засвідчують адаптивність системи до змін глобального інформаційно-культурного середовища. Водночас освітня складова розглядається як інструмент довготривалого впливу на молоді еліти інших країн, формування прихильного ставлення до Франції через академічну мобільність, мовні школи й франкомовну освіту.

Французький інститут реалізує широку палітру ініціатив — від просування сучасного мистецтва до підтримки франкомовного медіапростору. Програмна орієнтація Інституту на цифровізацію культурної дипломатії, розширення міжкультурного діалогу та підтримку інноваційних форматів засвідчує гнучкість і відкритість французької моделі до глобальних трансформацій. Аналогічно, Campus France координує численні академічні програми й обміни, сприяючи зміцненню міжнародного авторитету французької освітньої системи.

Наявність розгалуженої інституційної інфраструктури дозволяє Франції не лише ефективно реалізовувати політику «м'якої сили», але й активно реагувати на виклики сучасного світу — зокрема, інформаційні війни, конкуренцію ідеологій, зростання ролі цифрових медіа. Завдяки взаємодії державних і громадських організацій французька дипломатія адаптується до нових умов, зберігаючи й посилюючи свій вплив. Третім важливим аспектом публічної

дипломатії є гуманітарний і цифровий виміри, які дедалі більше інтегруються у зовнішньополітичну стратегію Франції. У XXI столітті культура та інформація стали ресурсами глобального значення, а отже, політика гуманітарного лідерства виявляється не менш важливою, ніж військовий або економічний потенціал.

Франція реалізує широкий спектр ініціатив у сфері гуманітарної дипломатії: підтримка прав людини, гендерної рівності, охорони культурної спадщини, реагування на гуманітарні кризи, міжнародна допомога у зонах конфліктів. Водночас цифрова стратегія включає розробку інтернет-платформ, трансляції культурних подій, просування французької мови та освіти в онлайн-середовищі. Завдяки цьому Франція розширює охоплення аудиторії, залучає молодь і зміцнює імідж інноваційної, відкритої держави. Французький досвід у цій сфері демонструє потенціал гуманітарної дипломатії як засобу глобального партнерства. Завдяки участі у проєктах ALIPH, ЮНЕСКО, а також завдяки створенню двосторонніх програм культурного обміну Франція відіграє провідну роль у захисті культурних прав і формуванні етичного дискурсу міжнародних відносин.

Таким чином, публічна дипломатія Франції в сучасних умовах є не лише елементом іміджевої політики, а потужним стратегічним ресурсом, що забезпечує довготривалий вплив на міжнародну аудиторію. Ключовими факторами її успішності є системність, цілеспрямованість, міжінституційна взаємодія, орієнтація на партнерство, відкритість до інновацій та сталість у реалізації гуманітарних цінностей.

У перспективі подальшого розвитку публічної дипломатії Франції визначальними залишаються такі пріоритети:

- посилення цифрової присутності в глобальному інформаційному середовищі;
- підтримка молодіжних ініціатив і розширення франкомовної освіти;
- модернізація інституційного потенціалу гуманітарної дипломатії;
- адаптація стратегій культурного впливу до регіональних і цивілізаційних контекстів;

- поглиблення співпраці з міжнародними організаціями та недержавними структурами.

Таким чином, французька модель демонструє, що культура, освіта й гуманітарна взаємодія можуть стати основою стійкої, відповідальної дипломатії, орієнтованої на співпрацю, діалог і спільні цінності. Такий підхід є ефективним інструментом не лише у просуванні інтересів держави, але й у формуванні глобальної безпеки та стабільності.

ВИСНОВКИ

У сучасних міжнародних відносинах публічна дипломатія, як механізм концепції «м'якої сили», залишається важливим інструментом зовнішньополітичного впливу держави. Виконане дослідження чітко окреслило, що через цілий комплекс заходів, за допомогою яких країна веде комунікацію з громадськістю інших держав, публічна дипломатія використовується для формування та просування позитивного іміджу країни на міжнародній арені. Метою дослідження було проаналізувати історичний розвиток, основні інструменти, інституції публічної дипломатії Франції та оцінити роль ключових організацій, а саме Institut français, Alliance Française і Campus France у здійсненні стратегії «дипломатії впливу». Важливо відзначити, що тема є актуальною для вивчення у зв'язку із ефективністю французької моделі ведення публічної дипломатії, а також розвитком цифрових технологій, глобалізації, активного використання соціальних мереж та віртуалізації світу через Covid-19, що формує нові виклики для публічної дипломатії.

В процесі роботи було здійснено всебічний огляд літератури та джерел, що допомогло проаналізувати поточний стан вивчення проблеми французької публічної дипломатії через концепцію «дипломатії впливу». Було використано широкий спектр джерел, а саме від основоположних праць Джозефа Ная до сучасних аналітичних робіт, статей, промов та міжнародних документів у досліджуваному аспекті. Крім того, застосування різноманітних методів дозволило не тільки виокремити теоретичні засади, а й провести практичний огляд діяльності французьких інституцій.

Також у дослідженні було простежено трансформацію понять «публічна дипломатія» та «м'яка сила» у контексті міжнародних відносин. Особливу увагу було приділено аналізу переходу від традиційних форм дипломатії до сучасних її проявів. Сучасна французька інтерпретація публічної дипломатії акцентує увагу не стільки на «силі привабливості», скільки на спроможності налагоджувати довірливі мережі на культурному, інформаційному та освітньому рівнях. У Франції «м'яка сила» є важливим компонентом зовнішньої політики, і

її реалізація та становлення було закріплено в «Білій книзі про європейську та зовнішню політику Франції». Цю концепцію було названо «дипломатією впливу». Одним із інструментів м'якої сили, які застосовує Франція, виступає й публічна дипломатія. Такий підхід до ведення політики утримує Францію на перших позиціях у глобальних рейтингах як Soft Power 30.

В ході роботи докладно розглянуто історичні передумови публічної дипломатії Франції, тим самим підкреслюючи її давню традицію культурного впливу на міжнародну спільноту. Було чітко виокремлено ключові етапи: від культурної дипломатії епохи колоніальної імперії до формування сучасної державної стратегії, яка використовує франкофонію, освіту та культуру як засоби міжнародного впливу. Крім того, було виділено роль Французької академії та інших ранніх культурних інституцій, які заклали основу публічної дипломатії в країні.

Було проведено комплексний аналіз сучасних напрямів та інструментів, якими керується Франція у своїй моделі публічної дипломатії. У дослідженні було визначено, що культурно-освітній аспект залишається домінантним вектором, що містить в собі популяризацію французької мови, організацію культурних заходів, виставок, фестивалів, а також значну увагу приділено освітнім програмам (міжнародні стипендіальні ініціативи та науковий обмін). Аналіз відносно нових векторів, таких як цифрова і феміністична дипломатія, дозволив показати, як саме Франція адаптується до глобальних трансформацій у сучасних міжнародних відносинах. Цифрова дипломатія показала активне використання соціальних мереж та онлайн-платформ для просування власного культурного продукту, тоді як феміністична дипломатія продемонструвала французьку політику гендерної рівності, що посилює імідж Франції як прогресивної та демократичної країни.

Важливим аспектом дослідження також є зосередження на функціонуванні трьох ключових установ, які виступають інструментами публічної дипломатії Франції. Було проаналізовано як діяльність передових інституцій сприяє зміцненню відносин завдяки культурним проектам у країнах Африки, Азії та

Латинської Америки. *Institut française* відіграє роль провідної організації з питань культури, вона координує міжнародні культурні ініціативи та просуває французьку мову у світі через розгалужену мережу культурних центрів та партнерські зв'язки. *Alliance française* має давню історію та є однією з найвідоміших організацій, яка забезпечує вивчення французької мови та культури у понад 130 держав, де установа володіє мережею центрів та мовних шкіл. Організація функціонує як майданчик живого культурного обміну: від літературних вечорів до фестивалів франкомовного кіно. *Campus France*, як потужний інструмент публічної дипломатії у сфері освіти, сприяє залученню іноземних студентів, що стимулює розвиток освітньої галузі та привабливості французької освіти. Організація охоплює понад сто представництв та керує багатьма стипендіями, серед яких відома *Eiffel* та регіональні гранти. У дослідженні також присутні статистичні дані про зростання кількості іноземних студентів у Франції та програми академічного обміну. Аналіз функцій трьох основних інституцій – *Institut française*, *Alliance française* і *Campus France* показав їхню синергію. Перша формує культурний спектр, друга поширює мовний аспект, а третій забезпечує довгострокову академічну залученість. Разом вони формують своєрідну «основу» публічної дипломатії Франції, де мова, культура й наука не існують окремо, а підсилюють одна одну.

Отримані результати тільки підтверджують, що модель французької публічної дипломатії є цілісною, багатогранною та ефективною стратегією для досягнення зовнішньополітичних цілей. Успіх Франції зумовлений не тільки поєднанням багаторічних традицій з сучасними та інноваційними підходами до ведення публічної дипломатії, а й злагодженою роботою інституцій на міжнародному рівні. Було також окреслено загальні перспективи подальшого вдосконалення, зокрема посилення ролі цифрової дипломатії, промоція освітніх можливостей та поживавлення культурних обмінів, що забезпечить Франції тривалу конкурентну перевагу на міжнародній арені.

Можна зробити висновок, що Франція виокремлює публічну дипломатію, як ефективний засіб ведення політики «м'якої сили», адже саме м'яка сила

дозволяє Франції відстоювати свої позиції та посилювати імідж серед жорстокої конкуренції. Для Французької Республіки імідж держави є ефективним способом забезпечення інтересів країни на міжнародній арені. Практична цінність роботи полягає у можливості адаптації французького досвіду до умов інших країн, зокрема України, яка наразі активно впроваджує власні механізми публічної дипломатії в умовах підвищеної міжнародної уваги до її суверенітету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Авдєєва М. А. «М'яка сила» та її ресурси у зовнішній політиці держави. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Питання політології*. 2011. №984. С.214-222
2. Ададуров В. В. Історія Франції: Королівська держава та створення нації (від найдавніших часів до кінця XVII століття) : монографія. Львів: УКУ, 2002, 412 с.
3. Авраменко В. Культурна дипломатія у зовнішній політиці Франції на сучасному етапі. *Травневі студії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 24 квіт. 2019 р. №4. С. 167-171
4. Белей С. І. Публічна дипломатія держав середньої сили в сучасних міжнародних відносинах: досвід Канади та Нідерландів. *Наукові праці. Політологія*. 2012. Т. 197, Вип. 185. С. 72-77
5. Висоцький О. Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Дніпро : СПД «Охотнік», 2020. 56 с.
6. Жмура О. «М'яка сила» як інструмент зовнішньої політики Франції. *Травневі студії* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 23 квіт. 2021 р. С. 108–111.
7. Культурно-гуманітарне співробітництво між Україною та Францією. *Посольство України у Французькій Республіці*. URL: <https://france.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/294-kulyturno-gumanitarne-spivrobitnictvo-mizh-ukrajinoju-ta-francijeju> (дата звернення: 09.05.2025).
8. Луценко А. В., Піскорська Г. А. «М'яка сила» в сучасній геополітиці : монографія. Київ : Центр вільн. преси, 2011. 147 с.
9. Міжнародна коаліція для захисту культурної спадщини. URL: <https://www.aliph-foundation.org/> (дата звернення: 01.04.2025).
10. Макогон Д. І. Роль і місце Франції в сучасній системі міжнародних відносин. *Вісник СевНТУ. Політологія*. 2014. Вип. 145. С. 233.
11. Національний центр кіно та анімації. URL: https://www.fanuc.eu/ua/uk?utm_campaign (дата звернення: 02.04.2025).
12. Опанасюк О. І. Особливості сучасної публічної дипломатії. *Гілея*. 2017. Вип. 117. № 2. С. 238–243.

- 13.Олімпійські ігри 2024 у Парижі: все, що потрібно знати. URL: <https://www.dw.com/uk/olimpijski-igri-2024-u-parizi-vse-so-potribno-znati/a-69779756> (дата звернення: 03.04.2025).
- 14.Павлюх М. В., Кушней С. Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. *Політичне життя*. 2022. № 4. С. 122–127.
- 15.Подаєнко Ю. Л. Європейський досвід реалізації культурної дипломатії: специфіка та перспективи подальшого розвитку. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Політологія*. 2014. Т. 230, Вип. 218. С. 48-53.
- 16.Руднєва В. Публічна дипломатія: теоретичні основи застосування нової інформаційно-комунікаційної технології в державному управлінні. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. № 1. С. 147-153. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2012_1_18 (дата звернення: 13.05.2025).
- 17.Стратегія публічної дипломатії МЗС України 2021-2025. Київ : МЗС України. 17 с. URL: <https://mfa.gov.ua/storage/app/sites/1/Стратегії/public-diplomacy-strategy.pdf> (дата звернення: 13.05.2025).
- 18.Французька модель державності: політичний, економічний, соціальний і правовий аспекти : монографія. Київ : Дипломатична академія України при МЗС України, 2015. 378 с.
- 19.Французький національний та олімпійський і спортивний комітет. URL: <https://cnosf.franceolympique.com/> (дата звернення: 01.04.2025).
- 20.Французький комітет з прав людини. URL: <https://ennhri.org/our-members/france/> (дата звернення: 02.04.2025).
- 21.Центр дипломатичних і стратегічних досліджень. URL: <https://www.ceds.fr/> (дата звернення: 02.04.2025).
- 22.About U.S. Public Diplomacy « Public Diplomacy Association of America. Public Diplomacy Association of America. URL: https://pdaa-online.org/?page_id=6 (дата звернення: 08.05.2025).
- 23.À propos de l'AFP. AFP. URL: <https://www.afp.com/fr> (дата звернення: 08.05.2025).

- 24.À propos. L'Alliance Française de Paris. URL: <https://www.alliancefr.org/about#> (дата звернення: 08.05.2025).
25. Anselmini F. Encadrer la participation de la musique et des musiciens français à l'effort de guerre. Paris: Les Éditions du Conservatoire; Conservatoire de Paris (CNSMDP) ; Opéra-Comique ; Royal Northern College of Music (RNCM), 2021. URL: <https://www.conservatoiredeparis.fr/fr> (дата звернення: 08.05.2025).
26. Baecque A. Crises dans la culture française. Paris : Bayard, 2008. 244 p.
27. Bienvenue sur la plateforme Études en France. Études en France. URL: <https://pastel.diplomatie.gouv.fr/etudesenfrance/dyn/public/authentication/login.html> (дата звернення: 08.05.2025).
28. Bourse Charles de Gaulle: appel à candidatures. Dareic. URL: <https://dareic.ins.ac-guyane.fr/Bourse-Charles-de-Gaulle-appel-a-candidatures.html> (дата звернення: 08.05.2025).
29. Bossuat G. French Development Aid and Co-operation under de Gaulle. *Contemporary European History*. 2003. Vol. 12, no. 4. P. 431–456. URL: <https://doi.org/10.1017/s096077730300136x> (дата звернення: 08.05.2025).
30. Campus France Ukraine. URL: <https://www.ukraine.campusfrance.org/> (дата звернення: 08.05.2025).
31. Conférence des ambassadeurs et des ambassadrices - Discours de clôture de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères. Direction de la Communication et de la Presse. 39 p. URL: <https://basedoc.diplomatie.gouv.fr/FranceDiplomatie/PDF/bafr2019-08-29.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).
32. Conjoncture et dernières tendances. Accueil | Atout France. URL: <https://www.atout-france.fr/fr/informations/conjoncture-et-dernieres-tendances> (дата звернення: 08.05.2025).
33. Création du Ministère | Ministère de la Culture. *Ministère de la Culture* | *Ministère de la Culture*. URL: <https://www.culture.gouv.fr/nous-connaître/decouvrir-le-ministère/histoire-du-ministère/l-histoire-du-ministère/creation-du-ministère> (дата звернення: 08.05.2025).

34. Constitution de la République française. *Assemblée nationale. Les députés, le vote de la loi, le Parlement français.* URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/divers/texte_reference/01_constitution (дата звернення: 08.05.2025).
35. Chaubet F., Faucher C., Martin L. Histoire(s) de la diplomatie culturelle française : du rayonnement à l'influence. Toulouse : Éditions de l'Attribut, 2024. 620 p. URL: <https://doi.org/10.3917/attri.chaub.2024.01> (дата звернення: 08.05.2025).
36. Cull N. J. Public Diplomacy: Lessons from the Past. Los Angeles : Figueroa Press, 2009. 62 p.
37. Djian J. La diplomatie culturelle de la France à vau-l'eau. *Le Monde Diplomatique*. 2004. No. 603. P. 28. URL: <http://www.monde-diplomatique.fr/2004/06/DJIAN/11263> (дата звернення: 08.05.2025).
38. Diplomatie numérique. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-numerique/> (дата звернення: 08.05.2025).
39. Diplomatie féministe. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-feministe/> (дата звернення: 08.05.2025).
40. Diplomatie culturelle. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-culturelle/> (дата звернення: 08.05.2025).
41. Diplomatie scientifique et universitaire. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/> (дата звернення: 08.05.2025).
42. Diplomatie sportive. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-sportive/> (дата звернення: 08.05.2025).
43. DÉCOUVRIR LE LYCÉE FRANÇAIS. Lycee Francais. URL: <https://lfvvg.com/> (дата звернення: 08.05.2025).

44. Diplomatie culturelle et d'influence: priorités et enjeux pour demain. URL: <https://www.fle.fr/Diplomatie-culturelle-et-d-influence-priorites-et-enjeuxpour-demain> (дата звернення: 01.04.2025).
45. Déclaration de M. Jean-Yves Le Drian, ministre de l'Europe et des affaires étrangères, sur le Plan de développement de l'enseignement français à l'étranger, à Paris le 3 octobre 2019. URL: <https://www.viepublique.fr/discours/270940-jean-yves-le-drian-03102019-enseignement-francaisletranger> (дата звернення: 01.04.2025).
46. France and UNESCO. *France Diplomacy - Ministry for Europe and Foreign Affairs*. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/en/french-foreign-policy/france-and-the-united-nations/france-and-the-united-nations/france-and-unesco/> (дата звернення: 08.05.2025).
47. Fagot V. France 2030 :« Le privé n'en fait pas assez pour le financement de l'innovation ». Le Monde.fr. URL: https://www.lemonde.fr/economie/article/2024/05/21/france-2030-le-privé-n-en-fait-pas-assez-pour-le-financement-de-l-innovation_6234631_3234.html (дата звернення: 08.05.2025).
48. French is now the fifth most spoken world language and growing — thanks to Africans. URL: <https://www.weforum.org/stories/2018/10/french-is-now-the-fifth-most-spoken-world-language-and-growing-thanks-to-africans/> (дата звернення: 01.04.2025).
49. France Diplomatie. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/societe-civile-et-volontariat/volontariats/> (дата звернення: 08.05.2025).
50. France Records Highest Number of International Students in 15 Years. Erudera News. URL: <https://erudera.com/news/france-records-highest-number-of-international-students-in-15-years/> (дата звернення: 08.05.2025).
51. Global Soft Power Index 2022: USA bounces back better to top of nation brand ranking | Press Release | Brand Finance. *Brand Finance*. URL: <https://brandfinance.com/press-releases/global-soft-power-index-2022-usa-bounces-back-better-to-top-of-nation-brand-ranking> (дата звернення: 08.05.2025).

52. Greffe X., Pflieger S. La politique culturelle en France. Paris : Documentation française, 2009. 288 p. URL: <https://hal.science/hal-01431753> (дата звернення: 08.05.2025).
53. Historique Archives. Fondation des Alliances Françaises. *Fondation des Alliances Françaises*. URL: <https://www.fondation-alliancefr.org/?cat=538> (дата звернення: 08.05.2025).
54. Kim H. Bridging the Theoretical Gap between Public Diplomacy and Cultural Diplomacy. *The Korean Journal of International Studies*. 2017. Vol. 15, no. 2. P. 293–326. URL: <https://doi.org/10.14731/kjis.2017.08.15.2.293> (дата звернення: 08.05.2025).
55. Le réseau culturel français à l'étranger. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatieculturelle/le-reseau-culturel-francais-a-l-etranger/> (дата звернення: 01.04.2025).
56. L'Institut français fait vivre le cinéma dans le monde. URL: <https://ifcinema.institutfrancais.com/fr> (дата звернення: 02.04.2025).
57. L'Institut français, acteur de la diplomatie d'influence de la France. URL: https://www.if.institutfrancais.com/sites/default/files/medias/documents/if_ra_2019.pdf (дата звернення: 01.04.2025).
58. Loi n° 2010-873 du 27 juillet 2010 relative à l'action extérieure de l'Etat : Loi of 27.07.2010 no. n° 2010-873. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000022521532/2020-11-26/> (дата звернення: 10.06.2025).
59. L'Organisation internationale de la Francophonie. <https://www.francophonie.org/node/81> (дата звернення: 30.03.2025).
60. La Francophonie en bref. URL: <https://www.francophonie.org/lafrancophonie-en-bref-754> (дата звернення: 01.04.2025).
61. Le groupe. France Médias Monde. URL: <https://www.francemediasmonde.com/le-groupe/> (дата звернення: 08.05.2025).

62. Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/> (дата звернення: 08.05.2025).
63. Lutte contre la violence à l'égard des femmes et la violence domestique - Council of Europe. URL: <https://www.coe.int/fr/web/istanbul-convention> (дата звернення: 08.05.2025).
64. Le Forum Génération Égalité : un rassemblement féministe mondial historique (30 juin - 2 juillet 2021). France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-feministe/le-forum-generation-egalite-un-rassemblement-feministe-mondial-historique-30/> (дата звернення: 08.05.2025).
65. La coopération bilatérale. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/la-cooperation-bilaterale/> (дата звернення: 08.05.2025).
66. Le rayonnement scientifique de la France à l'étranger. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-scientifique-et-universitaire/le-rayonnement-scientifique-de-la-france-a-l-etranger/> (дата звернення: 08.05.2025).
67. La diplomatie sportive, qu'est-ce que c'est ?. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/diplomatie-sportive/la-diplomatie-sportive-qu-est-ce-que-c-est/> (дата звернення: 08.05.2025).
68. Les Missions. CNOSF. URL: <https://cnosf.franceolympique.com/les-missions> (дата звернення: 08.05.2025).
69. Lequesne C. La diplomatie publique : un objet nouveau ?. Mondes. 2003. No. 11. P. 9–12. URL: <https://hal.science/hal-03458651/> (дата звернення: 08.05.2025).
70. Les missions du ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. *France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères.*

URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/le-ministere-et-son-reseau/missions-organisation/> (дата звернення: 08.05.2025).

71. List of France Embassies and Consulates Around The World. *List of Embassies & Consulates Locations Around The World* | *Embassies.net*.

URL: <https://embassies.net/france-embassy> (дата звернення: 08.05.2025).

72. La France et l'Europe dans le monde - Livre blanc sur la politique étrangère et européenne de la France 2008 - 2020. URL: <https://www.vie-publique.fr/rapport/29950-la-france-et-leurope-dans-le-monde-livre-blanc-sur-la-politique-etran>

(дата звернення: 08.05.2025).

73. Henry L. L'Expédition d'Égypte, 1798-1801. Paris, 1989. 519 p.

74. Liberté, Égalité, Fraternité. *elysee.fr*. URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/liberte-egalite-fraternite> (дата звернення: 08.05.2025).

75. L' action culturelle de la France dans le monde. Paris : Fernand Nathan, 1983. 159 p.

URL: <https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k33590029/f157.item> (дата звернення: 08.05.2025).

76. La déclaration des droits de l'homme et du citoyen : Déclaration du 26.08.1789.

URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/la-declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen> (дата звернення: 10.06.2025).

77. La Constitution du 3 septembre 1791 : Constitution du 03.09.1791.

URL: <https://www.elysee.fr/la-presidence/la-constitution-du-3-septembre-1791> (дата звернення: 08.05.2025).

78. Lane P. French Scientific and Cultural Diplomacy. Liverpool University Press, 2016.

153 p. URL: <https://normandie-univ.hal.science/hal-02383827/> (дата звернення: 08.05.2025).

79. L'histoire du « Collège français » - Lycée Français de Berlin. Französisches Gymnasium Berlin - Französisches Gymnasium. URL: <https://www.fg-berlin.eu/L-histoire-du-College-francais>

(дата звернення: 08.05.2025).

80. Moreau Defarges P. La culture française dans le monde. *La France dans le monde au XXe siècle*. Hachette Education. 1994. С. 71–93. URL: <https://shs.cairn.info/la-france-dans-le-monde--9782010211911-page-71?lang=fr>

(дата звернення: 09.05.2025).

81. Marès A. Puissance et présence culturelle de la France : l'exemple du Service des Œuvres françaises à l'étranger dans les années 30. *Relations internationales*. 1983. № 33. P. 65-80. URL: <https://www.jstor.org/stable/45343935> (дата звернення: 09.05.2025).
82. Martel F. Pourquoi la France a perdu la bataille de la diplomatie culturelle. 2011. URL: https://www.lexpress.fr/politique/pourquoi-la-france-a-perdu-la-bataille-de-la-diplomatie-culturelle_1061087.html (дата звернення: 01.04.2025).
83. Missions. CNRS. URL: <https://www.cnrs.fr/fr/le-cnrs/missions> (дата звернення: 08.05.2025).
84. Morrison D. In Search of Lost Time. URL: <https://lepvaddendum.wordpress.com/2010/04/02/in-search-of-lost-time-by-donald-morrison/> (дата звернення: 01.04.2025).
85. Notre histoire - Mission laïque française. *Mission laïque française*. URL: <https://www.mlfrmonde.org/qui-est-la-mission-laique-francaise/notre-histoire/> (дата звернення: 08.05.2025).
86. Nye J. S. Soft power: The means to success in world politics. New York : Public Affairs, 2004. 191 p.
87. Notre-Dame: un projet de loi et un concours d'architecture annoncés. 15.05.2019. URL: <https://www.info.gouv.fr/actualite/notre-dame-un-projet-de-loi-et-un-concours-d-architecture-annonces> (дата звернення: 01.04.2025).
88. National Styles in Science Diplomacy: France. *USC Center on Public Diplomacy*. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/blog/national-styles-science-diplomacy-france> (дата звернення: 08.05.2025).
89. Nye J. S. Bound to lead: The changing nature of American power. New York : Basic Books, 1990. 307 p.
90. Organisation du ministère chargé des affaires culturelles (M. Malraux) : Décret of 24.07.1959 no. n°59-889. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/jorf/id/JORFTEXT000000299564> (дата звернення: 10.06.2025).

91. Our missions. Pasteur Institute. URL: <https://www.pasteur.fr/en/our-missions> (дата звернення: 08.05.2025).
92. 2019 Overview. 28.08.19. URL: <https://softpower30.com/country/france/> (дата звернення: 08.05.2025).
93. Politique de développement: la stratégie de la France. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/developpement/> (дата звернення: 30.03.2025).
94. Projet de loi de finances pour 2009 : Action extérieure de l'État : rayonnement culturel et scientifique : Projet de loi of 20.11.2008 no. Avis n° 102. URL: https://www.senat.fr/rap/a08-102-2/a08-102-2_mono.html#toc4 (дата звернення: 02.04.2025).
95. Présentation générale. Francophonie des amériques. URL: <https://francophoniedesameriques.com/vos-services/programmes/mois-de-la-francophonie/presentation-generale> (дата звернення: 08.05.2025).
96. Qui sommes-nous? Institut Français. URL: <https://www.institutfrancais.com/fr/qui-sommes-nous> (дата звернення: 08.05.2025).
97. Refaire le monde, le Festival de la francophonie. Francophonie2024. URL: <https://francophonie2024.gouv.fr/refaire-le-monde-le-festival-de-la-francophonie/index.html> (дата звернення: 08.05.2025).
98. Relations bilatérales. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/algerie/relations-bilaterales/> (дата звернення: 28.05.2025).
99. Relations bilatérales. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/dossiers-pays/bresil/relations-bilaterales/> (дата звернення: 28.05.2025).
100. Rendez-vous en France. Campus France. URL: <https://www.campusfrance.org/fr> (дата звернення: 08.05.2025).
101. Refaire le monde, le Festival de la francophonie. Francophonie2024. URL: <https://francophonie2024.gouv.fr/refaire-le-monde-le-festival-de-la-francophonie/index.html> (дата звернення: 08.05.2025).

102. Rapport d'information n° 91 pour une nouvelle stratégie de l'action culturelle extérieure de la France : de l'exception à l'influence. 2004. URL: <https://www.senat.fr/rap/r04-091/r04-091.html> (дата звернення: 08.05.2025).
103. Reid D. M. The Rise of Professions and Professional Organizations in Modern Egypt. *Comparative Studies in Society and History*. 1974. Vol. 16, no. 1. P. 24–57. URL: <https://doi.org/10.1017/s0010417500007349> (дата звернення: 08.05.2025).
104. Raymond J.-F. d. L'Action culturelle extérieure de la France. La Documentation française, 2000. 136 p. URL: <https://www.decitre.fr/livres/l-action-culturelle-exterieure-de-la-france> (дата звернення: 08.05.2025).
105. Roche F., Pigniau B. Histoires de diplomatie culturelle des origines à 1995. Paris : La Documentation française, 1995. 295 p.
106. Snow N. Public Diplomacy : *Oxford Research Encyclopedia of International Relations*. Oxford University Press, 2020. URL: https://www.researchgate.net/publication/343413437_Public_Diplomacy (дата звернення: 08.05.2025).
107. Stratégie de la France pour la société civile et l'engagement citoyen. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/societe-civile-et-volontariat/strategie-de-la-france-pour-la-societe-civile-et-l-engagement-citoyen/> (дата звернення: 08.05.2025).
108. 25 September 2012 - 67th United Nations General Assembly - Speech by Mr François Hollande, President of the French Republic. *France ONU*. URL: <https://onu.delegfrance.org/25-September-2012-67th-United> (дата звернення: 08.05.2025).
109. The Soft Power 30. URL: <https://softpower30.com/> (дата звернення: 08.05.2025).
110. The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2017. USC Center of Public diplomacy. URL: <https://softpower30.com/wpcontent/uploads/2017/07/The-Soft-Power-30-Report-2017-Web-1.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).
111. The financing of France's Multilateral Actions. Cour des comptes, 2004. 6 p. URL: <https://www.ccomptes.fr/sites/default/files/2025-02/20240925-summary-The->

financing-of-france-s-multilateral-actions.pdf?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 08.05.2025).

112. The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power 2019. USC Center of Public diplomacy. URL: <https://uscpublicdiplomacy.org/sites/uscpublicdiplomacy.org/files/The%20Soft%20Power%2030%20Report%202019.pdf> (дата звернення: 08.05.2025).
113. Tourisme. France Diplomatie - Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/tourisme/> (дата звернення: 08.05.2025).
114. THE FESTIVAL TODAY. Festival De Cannes. <https://www.festival-cannes.com/en/the-festival/the-festival-today/> (дата звернення: 08.05.2025).
115. The Edward R. Murrow Center of Public Diplomacy. URL: <https://sites.tufts.edu/murrowcenter/> (дата звернення: 01.04.2025).
116. Volontariats. France Diplomatie. URL: <https://www.diplomatie.gouv.fr/fr/politique-etrangere-de-la-france/societe-civile-et-volontariat/volontariats/> (дата звернення: 08.05.2025).
117. Vaïsse M. La puissance ou l'influence?: La France dans le monde depuis 1958. Paris : Fayard, 2009. 649 p.
118. Whats is the French Tech Mission? La French Tech. URL: <https://lafrenchtech.gouv.fr/en/about-us/presentation-of-the-french-tech-mission/> (дата звернення: 08.05.2025).
119. Who we are. Business France. URL: <https://www.businessfrance.fr/en/about-us/who-we-are> (дата звернення: 08.05.2025).
120. Ya-t-il un soft power à la française ? La réforme politique actuelle et le réseau culturel français dans le monde. *Politiques de la culture*. URL: <https://chmcc.hypotheses.org/2741> (дата звернення: 08.05.2025).